۱۰ ذوالقعده ۱۳۲۶ — شنبه — ۲۰ دیکابر ۱۹۰۸

اقتصاد

بهاسی :
یلغه ایکی صوم ، یارتی یلغه بر صوم.
نسخه‌سی یکرمی تین خارج گه ایکی اُلوش.
اعلان سطری یکرمی بش تین.

آدریس :
Контора редакція «ИКТИСАДЪ»
Самара, Казанская ул. д. № 77

Redaction IKTICAD Samara
(RUSSIE)

تجارت، زراعت وصناعت دن هم قریه حاجتلرندن بحث ایدر آیلق مجله‌در. نومر ۴

محترم اوقوچیلرمزنی حلول ایله مشرف اولدیقمز عید سعید ایله تبریک ایدرز.

« اقتصاد » اداره‌سی.

زکوت نك مشروعیتی

جناب تعالی عالم طبیعتنی یارانوب بنده‌لرگه هبه ایتمشدر . وآندن فائده‌لنمکنی هر کم گه مباح ایتمشدر . لکن بعضیلر اوزلرنده اولان کچیلکلر ایچون یا که بشقه سببلر ایچون آندن لایقنچه فائده‌لنه آلمایلر . شونك ایچون آنلر محتاج وفقیر کوینچه قالالر وبعضیلر ایسه آندن لایقنچه استفاده ایدوب بخشی بایلق کسب ایده‌لر. ایشته شول وقتده اولگیلرنك حقلرندن ایکنچیلرگه بر مقدار حق کره‌در . طبیعی بو حقنك مقداری تورلی شیلرده تورلیچه در .

شرع شریفنك حسابینه کوره یرده اوسکان نرسه‌لرنك اوندن بری فقیرلر حقیدر . آلتون وکمش ده هم تجارت ماللرنده مذکور حق قرقدن بر مقدارنده در . قرده آشاب یورگان حیوانلرده بو حق تورلیچه‌در . بش نوه‌ده بر قوی قدر، اوتز صغرده بر باشماق اوگز یاکه تانا قدر ، قرق قوی یا که کجه ده بر قوی قدر فقرا حقی اولدقینی شرع شریف بیان بیورمشدر .

آلتون وکمش حاصل ایتکان وقتده اوشانداق تجارت طریقیله یاکه قرده حیوان آصرامق طریقیله مال اوسدرگان وقتده عامه حقندن صاقلانمق وایکنچی عبارت ایله ایتکانده فقیر ومسکینلر حقندن صاقلانمق اصلا ممکن دگلدر . شونك ایچون اوسا طورغان نرسه‌لردن یلده برکره فقیرلرنك حقلرینی اوز لرینه قایتارمقنی شرع شریف بایلرغه فرض ایتمشدر . بو اورنده قایتارمق عبارتینه دقت ایتمك لازمدر . افندیمز علیه السلام معاذ رضی الله عنه‌نی یمن گه قاضی تعیین ایدوب یبارگان وقتده دیدی : یا معاذ جناب تعالی صدقه فرض ایتدی، بایلرندن آلنوب فقیرلرینه قایتا ریلور . بو عبارت بخاری ده و مشکوت ده هر

ایکسنده بردی نقل ایدلمشدر. بوندن صریح معلومدرکه، فقراغه صدقه واجبه لرینی ویرمك آنلرغه حقلرینی قایتارمقدر. شونك ایچونده آنلرنك قوللرینه تا بشرمق یعنی تملیك ایتمك لازمدر. شونك ایچونك آنی بای حساب ایدلگان کشیلرگه ویرمك جائز دکلدر. هر یرنك صدقه سینی شول یرنك فقرا سینه ویرمك ده شونك ایچوندر؛ زیره بر یرده تحصیل ایدلگان مالعمغالبا شول یرنك فقراسینك حقی کرمکده در.

زکوتی ویرلمکان مال کنز آنالادر. کنز ایتملك حاجت اصلیه‌دن آرتق مالنی بریرگه جیوب قویوب بشقه‌لرغه آندن فائده لنورگه ایرك ویرمه‌مك دیمکدر. بو ایسه آدملرگه فائده‌لی نرسه‌لرنی یر استینه کوموب قویمق ایله برابردر.

اقتصادنقطه نظرندن قاراغانك کنز اصولی بیك ضررلی در. هر یردهماللر کنز ایداسه اوکوب آدملرحاجت اصلیه لرینی تابا آلماینچه آچ ومحتاج‌قالاچقاردر. ایشته شونك ایچوندرکه، جناب تعالی مالالرنی کنزایدوب آنی سبیل الله‌ده انفاق ایتمکان منار حقنده آنلرغه عذاب الیم ایله سوینچ ویر، دیه افندیمزعلیه السلامه امرایتمشدر. (سوره التوبة ٣٤ نچی آیته مراجعت ایدیله.)

مالنی کنزلگدن چقارمق ایچون طریق آنك زکوتینی ادا ایتمکدر. هر یل تیوشلی صدقه سی چقارلمش مال کنز دگلدر. زیره بشقه‌لرغه‌تیوشلی‌قدریسی هر یل آنلره قایتاریلوب ویرلدیکی ایچون اول‌مالدن بشقه‌لر لایقنچه استفاده ایتمش حساب ایدیلور. بناءً علیه اول مال بشقه‌نك حقندن صاف وپاك اولوب قالور. زکوتی چقارلمش مالنك کنز اولمادقینی افندیمز علیه السلام صراحة بیان‌بیورمشدر. («مشکوة باب ما یجب فیه‌الزکوةکه» مراجعت ایدیله.)

اوروپالولر صوك اولسه ده کنز نك ضررینه دوشندیلر: هر یرده فقیر و محتاج لرنك کوندن کون آرتدقینی کوزلری ایله کوردیلر، لکن آندن قوتلمق یابنده عاجز قالدیلر. بعضیلری بو کون موجود ماللرنی هر کم‌گه تیگز ایتوب تقسیم ایتمك لازمدر؛ دیورلر. بعضیلری ایسه بتون معیشت اصولینی اوزگارتك، خصوصی ملکلرنی بتورمك هر نرسه‌نی حکومتکه یا که بتون حلقغه طابشرمق لازمدر، دیورلر. صوکره آندن‌هر کم بر تیگز استفاده ایدرلر. فلان وفلان، دیه بیك کوب فکرلر بیان ایده‌لر؛ لکن بارچه سی معیشت اشنده تطبیقی ممکن اولمغان خیال‌لردر.

بونی شونده بلمك ممکندرکه، بتون دنیا مالینی مشترك یاصارغه جوماردلق کورسنکان «مارکس» «انکلس» و«بیبل» جنابلری وغیرلر بارچه سی اوشبو دنیاده آزمی کوبمی معیشت ایتمش کشیلردر. لکن هیچ

بری اوز وقتلرنده خصوصی ملكدن وازکچمشلردر. اوزلرینك کوچ وقوت ایله تابقان ماللرینه باشقه‌لرنی هیچ وقت شریك ایتمه‌مشلردر. بوکون بونلرنك وارثلری ده شویله‌در. ایشته خصوصی معیشتده تطبیقی ممکن اولمغان شیلرنی عمومی معیشتکه تطبیق اوزره کوچانمك بوش خیالدر.

بونی ملاحظه ایدن «اجتماعیون» نك یعنی سانسیمالدیه‌ر قرانلرنك بعضیلری ایبداشلرندن آیرلدیلر. «ریویزیونیست» اسمیله میدانغه چقدیلر. بونلر ایبداشلرینه اجتماعیون قاعده‌لرینی توبدن تیکشرمکنی تکلیف ایده‌لر.

بز ایسه‌نلرمزکه، بروقت آوروپالولر زکوة اصولینی‌ده قبول ایده‌چکلردر. کنز مسئله‌سینی بونك ایله حل ایده‌چکلردر. زکوة اصولی لایقنچه اجرا ایدلسه فقیر مسکین ومحتاجلرنك معیشتلرینی تأمین ایتمك ایچون مکفتلدر؛ یعنی بو اصول یالگزی غنه‌ده فقیر وضرورتنی اصلندن کسمك ایچون یته‌چکدر.

مثلا اسلام عالمنده یتشکان ایکونلر نك اوندن بری ایله، مسلمان بایلرینگ قوللرنده اولغان ماللرنگ قرقدن بری ایله معیشتلری تأمین ایدلگان کشیلرنی محتاج، دیورگه یول وارمیدر؟ البته یوق.

فقط زکوة وعشرلرنی حیلسز اجرا ایدوب مصرفلرینه ویرورگه اجتهاد ایتمك لازمدر.

زکوة اصولی بو کونه قدر یالگز مسلمانلرده موجوددر. اسلامنگ بشقه دینلردن آیرلغان مسئله‌لرینك بریده اوشبودر. شونك ایچون اسلامنی تعریفده زکوة رکن حساب ایدیلدر. زکوةنك بناء اسلامدن حساب ایدلمکی ایشته بونك ایچوندر. بناء اسلامدن اولغان زکوة عشر اسمی ایله ویردکمز صدقه لرنی ده شاملدر.

عصر سعادتده حلقدن زکوتلرینی جیوق ایچون مخصوص تعیین ایدلمش کشیلر وار ایدی. بونلر «عامل الصدقه» دیب آتالادر. بونلرغه خدمتلرینه کوره شول زکوة مالندن اجره‌لر ویریلور ایدی. شونك ایچون اول وقتده زکوة لربخشی جیولوب بخشی صرف ایدیل ایدی. بو کون بزده اولدیقی کبی زکوة قوری اسمدن عبارة دگل ایدی. بونگ نتیجه‌سی اوله‌رق عصر سعادتنگ فقیر ومسکینلری قوملق وتاشلق جهتلرده یشادقلری حالده بیله مسعود وبختیار بشارلر ایدی. (رحمهم الله رحمة واسعة.)

بویل روسیه‌نك اقتصادی احوالی

روسیه خلقینگ کوبراك معیشتلری ایگون ایله هم مال آصرامق ایلدر.

بنائً علیه روسیه خلقینگ سعادتینی اولهامك ایچون هر یل بو ایکی نرسه طوغروسنده استا تستیقه ترتیب ایدیله در.

ایگون طوغروسنده ترتیب ایدلمش استاتستیقه‌نك کوستردکینه بنائً بو یل روسیه نك سعادتی اوشبو روشده در: سمار گوبرناسینگ جنوبی اویزدلرنده، صاراتف، پولتاف، چیرنیغوف، پادول، قورصق، خیرصون، گوبیرنالرنده، آرلوف کوبیرناسینگ شرق طرفلرنده واورونژ گوبرناسینگ بعض اویازدلرنده هم دون اوبلستینك شمال طرفلرنده اوتکان یل اوجم ایگونلری بیك نچار اولمشدر. صبان ایگونلری ده یله چك درجه ده دگلدر؛ شونگ ایچون بوطرفلرده خلق نگ آزقلری قش اورتاسینه ده یتمیه چکدر. بونلرده آرش اورنینه کوبراك صبان آشلقلری استعمال ایدلدیکی ایچون یاز باشنده بونلرنك ساچارگه اورلوقلری ده اولمایه چقدر.

ایگوننك الڭ نچار اولغان یری پرا میشلننی طرفلرده یعنی مسکو، کالوغا، تویر، ڤلادیمر گوبیرنالرنده هم بیلاروس گوبیرنالرنده‌در. بونلرده اوجم ایگونلری اوتمگان کبی صابان ایگونلری‌ده بیك نچار اولغان. شونگ ایچون بو طرفلرده خلق بیك محتاجلقده در.

قزان، سمبر، کیف، ڤولینسکی، بیساراب گوبیرنالرنده ایگون بیك کیلشوب بولغان. شونگ ایچون بوطرف خلقی آرنق محتاج دگلدر.

روسیه نك بشقه یرلرنده ایگون پاریسی درجه ده در. مگر آقمولا اوبلستنده کوکچا طاو، آطباصار وپتر پاول اویزدلرنده ایگوندن صالامغه بشقه نرسه آلنمامشدر. بو اویازدلرده اولان خلق قش باشنداوق صاتوب آلوب آشارغه مجبور اولمشلر.

صوکره اوتکان جای خصوصا ایگون جیغان وقتلر یغمورلی اولغان ایچون کوب یرلرده برانگی هم پچان چروب بتمشدر.

بو یل ایسه اوجم ایگونلری قار آستینه یخشی حالده کردیلر. لکن کوب برلرده اوجم نك آزمی کوبمی ضررلنغان یرلر یده واردر. مثلا وارونژ کوبرناسینك شرق طرفلرندن باشلاب بتون دون اوبلستنده، صاراتف کوبرناسنده،سمارا گوبرناسینك جنوب طرفلرنده هم طولا، تامبوف پینزا وسمبر گوبرنالرینك جنو بلرنده اوجملر یخشی دگلدر، اورنی ایله حتی نچاردر. بونك سببی ایسه کوزگی قورغاق هم وقتسز اولغان صالقونلردر.

اوشانداق مسکو، تویر، یارصلاو، کاصترواما، ولادیمر، پسکوف، گوبرنالرنده هم ناواغورود گوبرناسینك بعض یرلرنده اوجملر یخشی دگلدر. بو گوبرنالرده نچار اورلوقلر ساچولگان ایچون اورلوقلر یخشی تیشولمگانلر. تیشولگا

نلرینك وقتسز صالقولرده هلاك اولغانلر. دیمك اوتكان یل ایگون اوگماغان یرلرده كا، چك یل دخی اوجم ایگونلری یخشی اولمیه چقدر.

بو یل مال آصرامق طوغروسنده قریه خلقینه كوب مشكل اشلر واردر. بو یل قش هر یرده ایرته كلدی. بعض یرلرده عادتکه قاراغانده دورت هفته الك كلمشدر. بناءً علیه حیوانلرنی قش چقارمق مصارفی كوب آرتوق اوله چقدر.

صوكره كوب یرلرده حیوانات آزوقی یتشمادی. یتشكان یرلرده دخی كوبسی یغمور آستنده قالوب هلاك اولدی شونك ایچون كوب یرده قشقه قالاچق ماللرنی یعنی حیوانلرنی بیك كیموتدیلر. كوزگی یارمنكا وبازارلرده بیك كوب حیوانلر صاتولدی. حیوان بهاسی یازغی بهادن صومغه ۱۵–۳۵ تین آرزان اولدی. كوزگی یارمنكالرده آرتوق حیوانلرغنه دگل بلکه خلقنك اوزینه كركلی حیوانلر بده صاتولدیلر. بوكا سبب یالگز حیوان آزوقی یتشمکانلك گنه دگل، بلکه ایگون صاتوب آلور ایچون و بشقه حاجتلری ایچون آقچهغه خلق محتاج اولغانلقدر. ایشته روسیهنك بو یل حالی كوبراك یرده اوشبو روشده فقر واحتیاج اوزرنده واردر.

فقر واحتیاجنك سببلری

روسیهده احتیاج كوب یللردن بیرلی دوام ایتمکدهدر. بونك سببینی كوب كشیلر روسیهنك هواسینه وطبیعتینه نسبت ویرهلر. روسیهنك بعض یرلرنده آرتق قوریلق وبعض یرلرنده آرتق یغمور ویویشلك اولغان ایچون ایگونلر هر یل بر تیگز اولمایدر، دیلر.

بوكا ایناناق جائز دگلدر. زیره یر یوزنده ایك قوری یر آفریقاده اولان «الجزائر» در. استاتستیقهنك كورساتوینه كوره الجزائر خلقی دیساتینهدن روسیهده آلنغان ایگوننك ایکی الوشینی آلالر. هم روسیه خلقینه قاراغانده دیساتینهگه اورلوقنی آزراق ساچالر. بر یوزنده الڭ یوش مملکت بلجیقه مملکتی در. بلجیقهنك اورنی عموما كوللر وبالوطالردن عبارتدر. والحال بلجیقه خلقی بزگه قاراغانده ایگوننی اوچ الوش آرتق جیالر.

مگر بو طرفلرده خلق قوریلقغه قارشی هم یوشلکه قارشی یخشی تدبیرلر ایتهلر. كوبدن دگل بلجیقهده مكمل بر كولنی كیبدروب اورنینه ایگون ساچدیلر.

بزم تركستان طرفلرنده قوریلقدر. شولای اولسهده آنلرنك محصوللری ایچکی روسیه محصوللرینه قاراغانده یخشیراق اولهدر. مگر آنلر قوریلقغه قارشی تدبیر اولهرق قنالل وجدوللر یورتكانلر.

بو صوك زمانلرده صنعی قنالل

یورتمك هر یرده مقبول اولا باشلادی. صنعی قنالّلرنك الك یخشی یاصالغان یرری آمریقاده در. بونلرنک اصوللرینی اوگرانمك ایچون آنده هر یل آوروپادن بیك کوب کشیلر وارالر. قاریاوغان یرلرده صنعی قنالّلر یاصاماق بیك یخشیدر. ایگون ایچون قارصوندن تورلی روشده فائده‌لنمك اصوللری بو صوك کونلرده میدانغه قویلمقده‌در.

بزم روسیه‌ده ایگوننك چقیشی باشقه حکومتلرگه قاراغانده کوب کیمدر. آوروپای روسیه‌ده آلتمش گوبیرناده سکسان ملیون دیساتینه ایگون ساچیله‌در. بونلردن هر یل ٤ یارم — ٥ ملیارد پود ایگون آلونادر. بونك ۳ ملیارد قدرلیسی برانگی‌در. دیمك تیگزلاب بولگانده هر دیساتینه‌دن قرق پود ایگون آلنادر.

فرانسیه وگیرمانیه‌ده ایسه هر دیساتینه‌دن سکسان پوط؛ نوروج هم دانیه‌ده یوز یگرمی پوط آرتق یعنی روسیه‌ده آلنغاننك اوچ الوشی آلونه‌در.

روسیه‌ده بتون قریه خلقینك اشلگان ایگونلری جان باشینه تیگزلاب تقسیم ایدلدکن هر جانغه ۲۲ پود یارم ایگون تیه‌در. بونلارغه شونك ایچندن آشامق، ایچمك کیونمك، یورچلرنی تولامك وباشقه حاجت نرسه‌لرینی آلمق لازم اولادر. والحال گیرمانیه‌ده یالگز آشارغه قالدرلغان ایگوننك مقداری‌ده هر جان باشینه ۲۷ پود توشه‌در. دیمك بزم قریه خلقلری آشارغه، دیگان ایگونلرینی صاتارغه کوب وقت مجبور اولالر.

بناءً علیه بزم قریه خلقینه هر نرسه‌دن الك قردن کوبراك ایگون چقارمق مسئله‌سینی حل ایتمك لازمدر. بونك ایچون ایگونچیلرگه باری ایکی طریق واردر. برنچیسی: یرنی یخشی باکارتمق، ایکنچیسی یر اشلمك قاعده‌لرینی یخشی ایلوب دوشنمکدر. ایشته بزم روسیه‌ده فقر واحتیاجنك باش سببی اوشبو ایکی نرسه‌نك یوقلغیدر. بونی بو کون روسیه‌لولر دوشنمگه باشلادیلر. بزم مسلمانلرده بو کبی اشلردن ولو برساعت اولسون آلدانراق خبردار اولوب معیشت اشلرینی باشقه‌لردن آلداراق ایدرگه اجتهاد ایتمك لازمدر.

تجارت

بخاراده کسب وتجارت

بو یل سودا ایله ترکستان تیره‌لرنده یورگانده کوب مرتبه‌لر بخاراگه کیلورگه طوغری کلدی. وقتیله بخارا مملکتی اوزبنك سوداسی، الوغ مدرسه‌لری گوزل بنالری، عالم علماسی ایله مشهور اولمشدر. شول سببدن بن کوروب بلدیکم قدر بخارانك بو کونگی کسب وتجارتنی حقنده بر آز هم ده بازارغه اولدم. بوندن صوك بارولرمده معلوماتمنی آرتدره آلسام بنده یازارمن.

بخارانگ زور سودالری پاختا (ماموق) ، غوزه (یفاك) ، قاراکول ، جون وتیری ایله در .

بخارا خلقی اولان سارتلرنگ اك باشلیچه مشغولیتی زراعت ایله‌در . آنلر بو طوغریده هیچ یالقاولق ایتمیلر . یرلرینی اعلا صورتده تیرسه‌لیلر . آریقلر (قنالار) قازوب «زرفشان» یلغه سینگ صووی ایله بتون مملکت طوپراغینی صوغاره‌لر . اوزلرینگ طرشلقلری آرقاسنده یرلرندن بخشی غله حاصلات آلا بیله‌لر . ذاتا بخارانگ طوپراغیده منبتدر . اگر بونگ اوستینه سارتلرغه علم زراعتده اوگراتلسه هیچ بر مملکت آنلره رقابت ایده آلمایه چقدر .

بخارا خلقی بو صوگغی یللرده کوبسنوه پاختا ایگه‌لر وکوب مقدارده یتشدره لر . یات مملکتلرگه چقاریله طورغان ماللرنگ باشلیچه سبده پاختادر . فقیر خلق اوست باشینی پاختانی صاتقان آقچه ایله قاریدر وبارتی معیشتینی شونگ ایله تأمین ایته‌در .

لکن خلق قولندن چققان پاختا ایله کملر سودا ایته‌لر ، سارتلر اوزلریمی ؟- یوق !

بتون مملکتکه یالگز امیرنگ بر پاختا زاوودی وار ، باشقه‌لری ایسه بارچه‌سی اجنبیلرنگدر . پاختا جیوچی فاسبانیرلر ، قانتورلر وزاغرانیتسه گه یداروب خدلی فائده ایتوچیلر هر بری یات ملتلردر .

اورتا آزیا طرفلرندن روسیه فابریقه‌لرینه یباریله طورغان «یفاك» نگ بر آزی بخارادن کیته در . حاضرگی زمانده بتون دنیاده رواجده اولغان «قاره کول» بخارا مملکتندن چقمقده هم روسیه‌گه کیته طورغان خیوا قاراکوللری ایله افغان قاره کوللریده بخارا آرقلی اوته‌کده در :

غوزه وقاره کول سوداسینگ بر قسمی یرلی تاجیکلر قولنده‌در . تاجیکلردن بری ارمن ماقارینگ دلالتی ایله «مارسیل» گه غوزه یباروب سودا ایته در . لکن بو صوگغی یللرده بخارا بازارلرنده نمسه‌لر وانگلیزلر کورینه باشلادیغندن تیزلکده بو سودانگ تاجیکلر قولندن اچقنمق خوفی واردر . زیره تجارت مکتبلری اولماغان ، اقتصاد قاعده لرینی اوگرنمگان ، طبیعتدن استفاده ایته بلمگان ملتنی تجارت بازارلرندن قومق طبیعی اشدر .

جون وتیری سوداسی طوغروسنده سارتلرغه اوز بابلقلرینی چیدکه چغارماینچه اوزلرنده صاقلامق درکار ایسه‌ده ، بلمم نه ایچوندر ، جون وتیری سوداسینگده بارمینی یهودلرگه بولاب ویرگانلر . مسلمانلردن روسیه‌لی حسینوفلر ایله بارمافدای صاناولی سارتلردن باشقه زور اش قیلوچیلر یوقدر .

فابریقاچیلك هنری بخارا ده بتونلای یوقدر . خصوصا بر دانه مطبعه‌ده بولما وی بیگرك تأسفلی حاللردندر . کتاب ایله سودا ایتوچیلر کوب وهر بری بولی سارتلردر . بونلر کتابلرنی کوبسنچه هندستان ، مصر ، سمرقند کبی یرلر دن کتوره‌لر . غالبا طاش باصمه کتابلر کوب صاتیله‌در . اما قزان باصمه لری معروف دگل وبونك ایله سودا ایتوچی ده یوقدر .

بخاراده « غاسودارستونی »، «روسسکی قطایسکی »،«تارغاووی»بانقه نامله‌رنده اوچ بانقه واردر . اما بخارا مملکتی‌نك اوزینه مخصوص بانقه‌سی یوقدر . آقچه آلوشدره طورغان صرا فلر سارتلردن‌بیك‌کوبدر . پراسینتچکلر ایسه یعنی آقچی ایله سودا ایتوچیلر کلا هندولر یعنی هندستان مجوسیلریدر .

روسلرنك « قافقازمیرکوری »، «راسیسکی» کبی اوچ دورت ترانسپو رطنی وبر اسپرافقا کانتورلری وار .

سرایلر ، مونچه‌لر بخاراده وفقلر در . چای خانه وآشخانه‌لری کچکنه کچکنه‌گنه حجره‌لردن عبارتدر . بونلر بیك کوب اولوب پلاو ، شورپا ، چای دن‌بشقه‌بر نرسه‌لر حاضرلمیلر هم‌نظافت لری ده بر قدر کنه در . شونك ایچون آنلرغه سارتلرغه‌بشقه‌لر کرمیلر . اگر روسیه‌دن بر مسلمان کلوب بخاراده پاك وبخشی بر آشخانه آچسه بیك‌بخشی فائده ایته چکدر . زیره روسلر هم تاتارلر بویله آشخانه‌گه محتاجلردر .

بخارانك ایك زور اوراملریده قارانغو هم تار اولوب بونده کیبتلر ، کیبتدن بیگراك اواق‌تاو ارچیلرنك اشکا فلرینه اوخشایلر . بو کیبتلرده قزل‌مال (مانو فا کتورا) ایله سودا قیلوچیلرنك اوچ دن ایکی الوشی بخارا جهودلریدر .

قزل مالنك اویتاوای سوداسی روسیه‌دن کلگان‌شرکتلر قولنده اولوب بوندی اصقلادلر بتون بخاراغه باری اوچ دانه در «سیندل » مسکونك الك مشهور هم بای‌مانوفاکتورا فابریقانتیدر . روسیه ایچروسنده اولدیقی کبی سیند لنك شعبه‌لری ترکستاننك‌هر بر شهرلرنده واردر هم ترقیده در . بونك سیتسه لری‌بتون ترکستان خلقی‌طرفندن،نقلغی هم‌اوکماوی‌سببلی،مقبولدر . «غوسف»ینه مسکو فابریقانتیدر . فیرماسینك روسیه ده شهرتی ومقبولیتی سندل درجه سنده قدر اولماسه‌ده‌ترکستانده‌آیتاوشچیکلرنك ایك برنچیلرندندر . بونك مالیده او لدیغی کبی مقبولدر .

«دانیلوفسکی»کوبدن‌بیرلی‌کیل‌طور غان‌قزل‌مال فابریقالرندن، بیوك‌فیرمالر جمله‌سندندر . بونك‌سیتسه‌لریده ترکستانده هر یرده، دیورلك، مقبولدر . بو فیرمه لرنك بخاراده اولان اسقلادلری هر بری یللق ملیون صوم آباروت قیلالر .

بخاراده ایکی آپتیك وایکی آپتیکار سکی مغازین واردر . بونلر نیمس ویه وریهلر طرفندن طوتلمقده در . سار

تلرنك اوزلرینه آیتیقا طوتارغه زاقونا رخصت یوقدر.

بخاراده مسکو هم وارشاو کبی یسواردن کلگان واباژورلر بویللرده بیك کوبایمشلر. بخارانك بازارنده آوروپا کشیلری کوب اولوب فعالیت ایله سودا ایتمکده لردر. بوندن صوڭغی بارولرمك بخاراده اولان صناعت نی ده بازارم.

عبد الکریم سعیدف

اداره ـ سوداگیرلرمزنڭ یورگان یرلرنـده بویله دقت ایله یورمکلری شایان تحسیندر. بویل‌جدیت ایله یازلغان مکتوبلرگه اقتصاد صحیفه لری آچقدر.

شرکت عنان

فقها قاشنده معتبر اولغان شرکت عنان روسیه قانونده «نی پولنایا توار بشستوا» یعنی «غیر تام‌شرکت» دیب آتالادر. بو شرکتده بتون اعضالر بر تیگز اشکه قاطناشماسلر هم بارچه سی تیگزسرمایه قوشماسلر؛ بلکه، آنده بر ایکی مالی کشی اوزینڭ بتون مالی وکوچی ایـله کریشور، بشقه‌لر ایسه برمقدارسرمایه‌ایله بونلرغه قوشیلورلر.

البته بتون مالی وکوچی ایله قاطنا شوچیلر شرکت مالینه خوجه اولوب تصرف ایدرلر. بونڭ ایله برابر ضرر کورگان تقدیرده ده آنلر بتون مالل‌ری ایله مسئولیتنی اوستلرینه آلیرلر. بر مقدار سرمایه ایله گنه قوشلغان شریکلر اش که بالذات‌قاطناشماسلر،فقط تجارتدن کلگان فائدن دن حصه لرینه تیگان قدرایله فائده لنورلر. ضرر اینکان تقدیرده ده اوزلرینڭ قوشقان سرمایـه لری قدرنده‌گنه مسئول اولورلر.

بو شرکت‌ده باری بر ایکی کشی اش باشنده اولوب، باشـقه‌لری فقط بونلرغه انابت ایدوب سرمایه قوشدقلری ایـچون بو شـرکتنی بعض وقت «تاواربشستوا ناویری» یعنی مضاربه گه اوخشاشلی‌شرکت، دیب‌ده آتالادر.

عادتده بویله شرکت اش باشـنده اولغوچیلرنڭ هم قامپانیالرینڭ شرکتی، دیب تعبیر ایـدیلدر. مثلا: فلان وفلانلرنڭ هم قامپانیالرینڭ تارغاوی دوملری،دیمك کبی.

بو شرکتنڭ اش‌که باشلاغان وقتنك تاسیس ایدلمکی بیك سیرا کدر. کوب وقت مالی کشیلار الڭ الك اشنڭ درجه سنی بلورگه تلیلر؛ اشنڭ فائده‌سینی‌هم اش باشنده اولغان کشیلرنڭ اوڭغابلقینی کورمکچی اولالر. شونڭ ایچون بویله شرکتلرگه اعضالر طابمق اشنی بر درجه بولغه قویوب نتیجه‌سینی کورساتکاندنڭ صوڭنده‌غنه یگل اولادر.

آقسیانیرنی اوبشستوا

آقسیانیرنی‌اوبشستوا یاکه قامپانیا‌بوده شرکتنك توهلرندندر . بو شرکت تیمر یول صالمق ، بانقه تأسیس ایتمك کبی زور سرمایه حاجت اولغان اشلرده تأسیس ایدیلدر . شرکتنك بو طریقی اڭ اوڭغایلی و اڭ مناسب طریق حساب ایدیلدر . بو شرکتده اعضالردن کوب مال تابلغان کبی بونلرغه قرضغه‌ده کوب ماللر اشانالر .

آقسیانیرنی اوبشستوانك مذکور ایکی تورلی شرکتدن آیرماسی اوشبو ماده‌لرده‌در :

١) آقسیانیرنی قامپانیالرده سرمایه‌لرنڭ مقداری آلدان تعیین ایدیلدر . صوڭره حکومتنڭ رخصتندن باشقه اوزگارتلمگی اصلا ممکن دگلدر . بو سرمایه معین حصه‌لرکه یعنی «پای» لرغه تقسیم ایدیلدر ، هم قاطناشورغه تلاگان کشیلرنڭ بارچه‌سینه اعلان ایدیلدر . بویله شرکتنڭ اعضالری آقسیونیرلر یاکه پایشیکلر یعنی حصه دارلر، دیو آتالادر .

٢) حصه دارلرنڭ اش اداره‌سینه قاطناشمقلری فقط اشنی اداره ایدر ایچون برنچه کشیلر صایلامقدن هم هر یل عمومی جمعیتکه کلوب بونلرنڭ اشلاگان اشلرینی تفتیش ایتمکدن عبارتدر .

شونڭ ایچون بو شرکتده مقدمه‌گی شرکتلر کبی اعضالرنڭ اشکه اوزلرینك بالذات آشنا اولمقلری‌ده لازم دگلدر . بو شرکتگه کرورگه تلاگوچیلر تیوشلی حصه‌لرینی تولاسه‌لر باشقه اعضالرنڭ رخصتلرینی صورامایچه ده کررگه حقلیدرلر .

٣) آقسیانیرنی قامپانیالرده بارچه حصه دارلر فقط قوشقان سرمایه‌لری قدرنده مسئوللردر . دیمك، بونده ضرر بیك چیکلیدر . بو جهتدن آقسیانیرنی قامپانیالر هر کم ایچون مناسبدر . مگر بو شرکتده اداره باشنده اولانلر یعنی « دیریکتورلر » یاکه پراولینیه اعضالری اشنکلی کشیلر اولمق هم آنلرنڭ اشلرینی اعضالر یخشی تفتیش ایدوب طورمق لازمدر .

بو شرکتده اعضالر اوزلری اداره‌گه قاطناشمایچه فقط یاللانغان کشیلرگه اشانوب اش قیلدقلری ایچون هم اوزلری اشکه یخشی آشنا اولمغان تقدیرده، دیریکتورلرنڭ یاکه پراولینیه اعضالرینڭ هر اشندن خبردار اولمقلری ممکن اولمادیغی ایچون اعضالرنڭ آلدانمق احتماللری ده یوق دگلدر . ایشته شونڭ ایچوندر ، که ، آقسیانیرنی اوبشستوالرنڭ تأسیس ایدلمگی هم آنلرنڭ اش کورمك طریقلری بارچه‌سی قانون ایله تحدید ایدلمشدر .

X نچی‌توم برنچی جزء ٢١٣٩-٢١٩٨

ماده‌لرنڭ حکمی بوینچه هیچ بر آقسیانیرنی اوبشستوا حکومت‌نڭ رخصتندن باشقه تأسیس ایدلمك ممکن دگلدر. تأسیس ایدوچیلر رخصت صورافان وقتلرنده آنڭ اوستاف پروبقتاسنی تقدیم ایتمك لازمدر. بو اوستافده قامپانیا تأسیس ایدلمك نڭ مقصدی، سرمایه‌سینڭ مقداری، حصه‌لرینڭ صانی، اداره ترتیبلری، اعضالرینڭ حقوقلری وغیرلر بیان ایدلمك لازمدر.

صوڭره قانون قامپانیانڭ اداره‌سینه اوزینڭ خدمتی طوغروسنده شرکتکه حساب ویرمکنی لازم ایته‌در؛ هم اداره‌نی تفتیش ایتمك طوغروسنده حصه‌دارلرگه کبك حقوق ویره‌در. بوننڭ ایله وقوعسی احتمال اولغان آلداولردن وسوء استعمالدن شرکتنی بر درجه صاقلیدر.

اسلام تجارتینی قوتلاندرمك ایچون مسلمانلرده تورلی شرکتلر تأسیس ایتمك پك موافق وپك لازم اشدر. شرکت مفاوضه، شرکت عنان، شرکت وجوه مسئله‌لری ایله فقه کتابلری طولیدر.

باشقه‌لر نچوك اجتهاد ایده‌لر

یاپونیا وروسیه ــ یاپونلر وروسیه ایله یاپونیا آراسنده مناسبت تجاریه‌نی آرتدرمق ایچون یاپون وروس جمعیتی یاصارغه اجتهاد ایده‌لر. بو مقصد ایچون جمعیت اوشبو شیلرنی تکلیف ایده‌در: ۱) روس ویاپون لسانلرینی طاراتورغه تدبیرلر ایتمك؛ ۲) یاپونیا وروسیه‌نڭ تجارت اشلرینی وعموما اقتصادی مسئله‌لرینی اوگرانمك. ۳) مذکور ایکی حکومتده تجارت ایدوچی وصناعت ایله شغللنگوچیلرگه ممکن قدر یاردم ایتمك. جمعیتنڭ باش اداره‌سی توکیوده اوله چقلر بو فکرنی یاپونلر روسیه‌ده آغینتلری آرقلی تشهیر ایته‌لر.

روسیه وآفستریا ــ آفستریه مالّلرینه ترکیه‌ده بایقوت اعلان ایدلگانگه کوره آفستریالولر مالّلرینه ایکنچی بازار ازلارگه مجبور اولدیلر، لکن آنلر معقول بازارنی قایدان تابارغه‌کرك؟

آفستریا سوداگرلرندن بری روسیه‌نی ایلانوب چقدی: وارشاولرنی وباشقه تجارت شهرلرینی کوردی. بو کون غزته‌لر آرقلی وطنینه اوشبو کیڭاشنی ویره‌در: روسیه‌ده، خصوصا پولشه‌ده آفستریه ایچون بخشی بازار واردر. زیره پالاکلر هر یرده گیرمانیه مالینه بایقوت ایتکانلر. روسیه پولشه‌سی معمور طرفلردندر. ۱۲ ملیون خلقی واردر. برنچی استعمالچیلر آنده‌در. بالکز لیتوا ومالا روس طرفلرنده غنه دگل بلکه بتون روسیه‌ده سیبیریه‌گه قدر پالاك فیرمالری واردر. عموما روس فیرمالرینڭ ده باش مدیرلری غالبا پالاکلردندر، بونلر بارچه‌سی گیرمانیه‌دن آلنه چق مالّلر

نڭ آفستریادن آلنمقینه راضی‌لردر.
(قایدان ازلاب تابالار!). گرمانیه مالینه
بایقوتنی ایشوتکاچ فرانسوزلر وانگلیزلر
آغینتلری ایله بتون پولشه طرفلرینی
قابلاب آلغانلر. انگلیزلر وارشاودن
یوز قدر فبرماغه‌لوندننی زیارت‌ایتدورو
گه موفق اولغانلر. فرانسوز فبرمالری
اتفاق قلوب وارشاونڭ ایچینه عمومی
اصقلاد آچقانلر. شولای اولسه‌ده سیاح
نڭ فکرینه کوره آفستریا فبرمالری
بونلرغه غلبه ایدرکه ممکندر. غایه‌سی
آنده کوب ژاباژورلر وآغینتلر کوندر
مك لازمدر. هم بر آفستریا بانقه‌سی‌ده
آچمق لازمدر (اهالینڭ سعادتی ایچون
نه قدر فکرلر صرف ایده‌لر!).

روسیه‌ومانغولیه- مانغولیه‌نڭ حیوانات
هم جون ایله یخشی تجارتی واردر.
روسیه‌دن بارغان هر تورلی طاوارلرغه
احتیاجی زوردر. لکن بو یرلر قطای
نظارتنده اولدیقی ایچون آنده بشقه
کشیلرنی تجارت ایچون کرتمیلر. کرگان
کشینڭ مالینی مصادره ایته‌لر. اوزینی
حبس ایده‌لر. روس قونصللرینڭ یارد
می ایله قطای مأمورلرندن بعض وقتلرده
رخصت آلمق ممکن ایسه‌ده بعض وقتده
اصلا رخصت‌ایتمایلر. شمدی بو گابرحیله
تابمق لازم، لکن قایدن ونچوك طابارغه
کرك؟

تجارة غزته سینڭ یازدقینه کوره:

۱۸۵۸ نچی یل «آیگون» معاهده‌سی
بوینچه صونغاری صوندن یورمك ایچون
روسیه‌گه حق وبرلمش ایدی. صوڭغی
معاهده‌لر بوینچه بونی روسیه‌گه
تخصیص ایدلدی. شمدی‌مذکور معاهده‌نڭ
حکمی بوینچه صونغاری صوی ایله‌کروب
آنڭ تیکراسنده اولغان پریستانلر ایله
مانغول بازارلرنده سودا قیلمق روسیه
سوداگرلرینه مخصوص ممکن اولادر.
بو حقوقمزدن البته استفاده ایدیلورگه
تیوشلیدر. (قایدن ازلاب تابالر!)

بو خصوصده برنچی‌کره تجربه، خار
بین‌ده روسیه تاوارلرینی مانغولیه‌ده
نشر ایتمك ایچون کوبدن دگل تأسیس
ایدلمش «کروان‌سرای» اسمنده برجمعیت
طرفندن اجرا ایدلدی. بو جمعیت صو
نغاری بوینده بودونه شهرنده تجارت
آچدی. روسیه تاواری بو شهردن
مانغولیه ایچینه هرطرفقه تارالادر. بوندن
مسکون وغیرلردن زور فیرمالر
مال قویدیلر. اوشبو طریقه روسیه‌لولر
گه مانغولیه‌دن فائده‌لنورگه اصلا اویلا
ماغان یردن یول آچلدی. اگرمسلمانلر
همت ایدوب روسیه‌ده اسلام تجارتنی
وصناعتینی ترقی ایتدرمك‌ایچون‌مخصوص
بر جمعیت تأسیسینه موفق اولسه‌لر
اول جمعیتده بلکه بزم ایچون شوندی
یوللرنی کورساتور ایدی.

صناعت

خیرلی ساعتده

بزم مسلمانلرده دخی صناعت اشلری باشلاندی: الوغ تارخان قریه‌سنك سمبر اویزدی جمعیتی طرفندن آلطی بالالق بر هنر مکتبی آچلمشدر. بو مکتبده بالالرغه رام یاصاماق هنرینی وعموما استالار اشلرینی اوگره‌ته‌چکلردر. بك معقول اش. بو هنرلر مسلمانلرغه ایکی کوننك برنده لازم اولان هنرلردندر.

ڤولغه بویلری گوزل اورمانلری ایله مشهوردر. اورمان ایچنده اوطرغان بو قریه ده بویله صناعتنك ترقی ایده‌چکی شبهه سزدر. بر، ایکی، اوچ یلدن صوڭ ملت بونلرنك فائده‌لرینی کوره باشلایه‌چقدر. آلطی بالا هر قایوسی آلطیشر بالاغه استاد اوله‌چقدر. اش که آزدن باشلامقلری جمعیتنك تدبیرلی اولدقینه ویرافدن کوردگینه دلیلدر. جناب تعالی کوب عصرلر دوامینی میسر ایتسون!

•• پیرمه‌دن یکرمی چاقرم مسافه‌ده اولان تاسیمکه قریه‌سنده پیرمه‌نك ترقیون اسلام جمعیتی طرفندن یکرمی بالالق هنر مکتبی آچارغه قرار ویرلمشدر. جمعیتنك اوتنمکی بوینچه پیرمه زیمستوا سی بو مکتبنك معلمینه (ماستر ینه) ٢١٠ صوم آقچه تعیین ایتکان هم هنر مکتبی ایتمك ایچون الوغ وگوزل بر بنانی تیگون ویرگان.

صوڭره جمعیت شول قریه‌نك تیکره‌سنده اولان خزینه یرلرندن اون دیسا تینه بر آلوب بونلرغه پچان ساچوب اوسترمك اصولینی دخی اوگره‌ته‌چك ایمش. دیمك، بو صناعتخانه‌ده صناعت ایله برابر قریه‌حاجتلرینه ده‌اوگره‌تیله‌چکدر.

بز بو ایکی صناعتخانه‌نی مسلمانلر طرفندن خصوصا جمعیتلر طرفندن آچلمش صناعتخانه‌لرنك ایللری، دیب بلمکده‌مز. اگر دوام ایتسه‌لر وقتیله تاریخ صحیفه لرینه درج ایدیله‌چکلردر. تبریك ایدرز. اگر بو صناعتخانه‌لردن مقدم آچلمش صناعتخانه‌لر وار ایسه اداره‌گه خبر ایدلمکینی رجا ایدرز.

زراعت وصناعتنك استقبالی.

بویله بر قوت تابلسه کیمیانك اڭ الوغ واڭ مشکل مسئله‌لرندن بوری بلکه بونچیسی اولان ایکمك مسئله‌سی یعنی آشامق ایچمك نرسه‌لرینڭ یاصالوب حاضرلنمك مسئله‌سیده بیك آنسات حل ایدیله‌چکدر؛ چونکه غایت جزئی بر مصرف ایله کلی بر قوت چقارمق، قای وقت ممکن اولسه، حامض فحمدن قاربونی، صودن مولد الحموضه ایله مولد الماءنی، هوادن آزوتنی آلوب هر تورلی آشاملق وایچملك نرسه‌لرینی یاصاب حاضرلمکده اول وقت ممکن اولا چقدر.

شول وقتلرده هر آدم آز بر حق بیروب فابریقه‌لرده کیمیوی عمل ایله یاصالمش بر قدر ماده‌ٔ آزوت ایله بر آز مواد شحمیه آلوب طاماغینی تویدرا چقدر.

بو وقت تورلی آوروولرغه سبب اولوب کیلگان میقروبلاردن قورقو دخی بته چکدر. چونکه فابریقه‌لرده یاصالمش آشاملق ایچملکلرده میقبلر طوراتورغان نرسه‌لر قالدرلمیه چقدر.

اوشبولرغه بناءً اول زمان نه ایگونلر ایله یوزلری اورنیلمش قرلردن، نه اوزوم باغچه‌لرندن ونه ده بخشی بر، نچار بر کبی اسملردن اثر قالمیه چقدر؛ زیره اول زمانلرده ماءٔ کولات و مشروباتنی بو زمانده‌غی کبی ساچوب، صوقلاب حاضرلارگه حاجت قالمیه‌چقدر. بلکه جمله‌سی فابریقه‌لرده حاضرلنه‌جکلردر. بناءً علیه یر یوزی ایگونلکلردن خلاص اولوب قرغز صحرالری کبی یاشل اولانلر ایله، اوفاگو بیرناسی کبی تورلی چکلر ایله، موروم وسبر یا اورمانلری کبی تورلی زینتلانوب طوراچقلردر. اورمانلر ایله گنه

ایشنه کیمیاگیرنک سوزلری بونده تمام اولدی. کیمیاگیر «برتلو» نک بو سوزلری بو کونده طاتلی بر خیال کبی کورنسه‌ده کیل‌چکده حقیقت اولوب دنیاغه چیقه‌چغنده شبهه یوقدر. آوروپا حکماء وعلماسی‌نک ذهنلرینه خیال اولوب بر نرسه اورنلاشدی ایسه آنی حقیقت ایدوب چقارمق ایچون آنلر کوب اجتهادلر صرف ایده‌لر هم چقاره‌لر:

کوبدن دگل لوندن‌ده طوروب پاریژنی کورمک، پاریژدن طوروب لوندنده‌غی بر آدمنک رسمینی آلمق فقط بر خیال ایدی. بو کون ایسه بونلر حقیقت اولوب میدانده‌درلر. اوتکان یل‌غنه هواده اوچمق ییل‌نک وهوانک تأثیرینه ایارمایئچه ایسته‌گان یرگه وارمق، ایسته‌گان یرلرنی سیاحت ایتمک طاتلی بر خیال ایدی؛ غراف سیپه‌لین بونیده حقیقت‌که چیقاردی.

سوتدن بشقه صاری مای یاصامق فقط بر خیال ایدی، بو کون حقیقت بر حالگه کلدی برتامچی سوت قوشمایئچه صاری مای یاصی طورغان زاوودلر آچیلدی. اون یل غنه الک بالنک بال قورتندن باشقه یاصالمقی قوری برخیال ایدی. بو کون بوده حقیقت اولدی. کیمیوی عمل ایله یاصالوب، حقیقی بالدن صاف هم لذتلی اولان باللر ایله چایلر ایچه‌کمز.

آلتی آی‌غنه الک یموره‌نک طاوقدن بشقه یاصالمقی طاتلی بر خیال ایسه‌ده انگلیزلر بونی‌ده حقیقت‌حالینه چیقاروب طاوقلرنی مشقتدن قوتقاردیلر. تورلی ماده‌لرنی کیمیاچه برلشدروب چن یمورقه‌دنده لذتلی طعملی یمورقه یاصارغه موفق اولدیلر.

مادامکه آوروپا علماسینک ذهنلرینه آشاملق ایچملك نرسه‌لرینک حقیقی ارشدن، بغدایدن هم اوزومدن بشقه یاصالمقی خیال اولوب اورناشقان، بوده خیال کوینچه قالماز؛ قایچانده اولسه حقیقت اولوب میدانغه چیقار.

فقط بزم مسلمانلر شول کونده نه حالده ونه روشده معامله ومعیشت ایده

چکلردر؟ آوروپانڭ اقتصادی محاربه لرینه قارشو مقابله ایدوب شول کونلرگه قدر دنیاده طورا چقارمیدر؟ یا که طاقت طوتا آلماینچه منقرض اولوب کیتکچکارمیدر؟

اهل اسلام اورنلاشقان یرلرنڭ کوبلکینی هم منبت لکینی اویلاساق، مسلمانلر آرالرنده زراعت علمینڭ وزراعت اشینڭ تعمیم ایدلمکینه احتمال ویرسه‌ك هم صناعت اشلرینڭ انتشارینی فرض ایتساك آوروپانڭ صناعتینه وزراعتینه قارشو مقابله اقتصادیه‌ده اولمق مسلمانلرغه ممکن اولاچقدر. فقط بونڭ ایچون علم ومعرفت لازمدر.

اگر آوروپالولرده اولدیغی قدر بزده علم ومعارف اولسه آنلره قارشو زراعت هم صناعت ایله‌ده مقابلهٔ اقتصادیه ده بولنه چقمز. شوڭا بوکون اجتهاد ایده‌لم. اجتهاد هر نرسه‌گه یول آچه چقدر.

نصر الدین الخوجاشی.

مسلمانلرده آپتیکا

برنچی نومرو اقتصادده «تجارت اشلری» سرلوحه‌لو مقاله‌ده ۱۳ نچی ماده‌ده اولان «آپتیکا طوتمق صناعتی مسلمانلرده اصلا یوقدر» دینلمش ایدی. حاجی طرخاندن محترم توقتار افندی دینیکایف جنابلری اداره‌گه یازغان مکتوبنده اوزینڭ بر سنه‌دن بیرلی «آپتیکارسکی مغازین اسلامیه» اسمنده آپتیکاسینڭ دوام ایتدیکینی هم باکوده مصطفایف جنابلرینڭ آپتیکاسی بر نچه سنه‌لردن بیرلی دوام ایتدیکینی بیان ایده‌در. بناءً علیه بز مذکور مقاله‌نی تصحیح ایده‌مز. اگر باشقه یرلردن ینه آپتیکا وارلق خبری کلمسه مصطفایف ایله دینیکایف جنابلرینی روسیه مسلمانلری آراسنده برنچی کره آپتیکا آچوچیلر، دیه قید ایده چکمز. اگر بونلر پراویزورلرینی، فارماسیونلرینی مسلمانلردن یتشدررکه اجتهاد ایتسه‌لر بو صناعتڭ مسلمانلر آراسینه انتشارینه زور خدمت ایتمش اولورلر، آپتیکارسکی مغازین ایله آپتیکا آراسنده کوب آیرما یوقدر.

تبریك ایدرز؛ دینیکایف جنابلرینڭ بویله تصحیحی ایچون تشکر ایدرز. بزم قاشمزده حقیقت هر شیدن اوستوندر. ملت بیوکدر. ملت ایچنده بشقه لرغه معلوم اولماغان بیك کوب شیلر اولمق ممکندر. شونڭ ایچون بز ملت که بیوك احترام ایله معامله ایتمکنی واجب بیله مز. روسیه مسلمانلری آراسنده قای یرده نیندای صناعتلر وار ایکانی بیان ایتکان مکتوبلر عموما مع الممنونیة قبول ایدیلور.

محمد فاتح مرتضین

کتابچیلق

روسیه مسلمانلرنده کتابچیلق بخشی ترقی ایتمکده در. بوده مسلمانلرنڭ استقبالی امیدلی اولدقینه دلیلدر. کتابچیلر

نك ملتکه اولغان خدمتلری بتون عالملرنك، بتون مؤلفلر نك خدمتلری ایله برابردر. اگر کتابچیلر اولماسه ایدی علمالرنك تألیف ایتکان کتابلری قایسی اوبده تألیف ایدلسه شول اوبده قالور ایدی؛ عالم که انتشار ایتلمز ایدی.

ضرور کتابلرنی دنیانك بر چیتندن ایکنچی چیتنه کوچروب یورتوچیلر کتابچیلر در. اونز فرق سنه مقدم روسیه ده هیچ کتاب اولمغان وقتده کتابچیلر اسلام یرلرندن کتابلر کتوردیلر. بونك ایله خلقنك آچلوینه خدمت ایتدیلر. بوکونده بونلرنك خدمتلری بیوکدر. خلقنك فکرلری کتابچیلر قولنده دیمك ممکندر. کتابچیلر ملت آراسینه نیندی کتابلر تاراتسه‌لر خلق شول کتابلرنك کورستکان فکرلری ایله قوراللانه در. بناءً علیه کتابچیلرنك کندو فکرلر ینه زیاده چه دقت ایدلمك لازمدر. ملتکه بونلرنك فکرلری الوغ تأثیرلو ایده چکدر.

مقدمده کتاب نشری بالگز تجارت مقصو دیله ایدیله ایدی، بو وقتده اش کوروچی یالگز برادران کریمفلر اولدیلر. صوڭره تجارت ایله برابر گوزل فائده‌لی رساله‌لر تاراتمق، یاکه فنی و ادبی رساله‌لر تاراتوب ادبیاتکه خدمت ایتمك مقصدی وجوده کلدی، بو وقت صباح، معارف، ملت، شرق وغیرلر کبی شرکتلر تأسیس ایدلدیلر.

کتابچیلق ترقی ایتو ایله برابر مطبعه‌چیلك ترقی ایتدی، مطبعه‌چیلر ملتدن حرف جیوچیلر، مصححلر، کتاب توپلاوچیلر وغیرلری یتشدردیلر. بونك ایله برابر کتاب یازمق صنعتینی ده آیاقغه باصدردیلر.

بوکون مطبعه آچوب کتاب نشرینه باشلاغان شرکتلر آراسنده «کریموف، حسینوف وشرکاسی» نشریات اشینه اهمیت ویروب صناعت نفیسه‌گه خدمت ایتمك مقصدینی آلغه آلمشدر. بوکون نشر ایتدیکلری: «شیطان ایله ایگونچی»، «امید ایدلمگان برهدیه»، «ابرتانگی اذان»، «بلغاریا» نام رساله‌لر غایت گوزل کاغدلرده گوزل روشده باصلمشدر. اگر اشلرینی بوئیله دوام ایتدرسه‌لر تیز وقت روسیه ده «صبتین» شرکتی درجه‌سنده اش کوره بیله‌چکلر در.

....

قارا قارا یاصامق اصولی

قارا یاصامق کوچك بر هنر اولسه‌ده کوب کشی بوگا محتاجدر. شونگ ایچون بونگ ایله مشغول کشیلر تماقلرینی تویدروب طورالار. قارا یاصامق ایچون دریزدین، بیرلین، پاریژ شهرلرنده حتی بزم روسیه ده ریغه شهرنده مکمل شرکتلر تأسیس ایدلمشدر.

قارا یاصامق اصولی کوب ایسه ده اوی حاجتی ایچون بر اصولنی بلمك ده کافیدر. شونك ایچون بو اورنده بونلردن برینی کورستمکنی مناسب کوردك.

قارا یاصامق ایچون آپتیکلردن اوشبو نرسه‌لرنی آلمق لازمدر: نش

قارانگ تویلکانی ۸ لوت . روسچه بوکا دوبیلنی آریخ دیورلر. ۲) سمبج ۸ لوت، بوکا آراڤیسکی کامیدی دیورلر. ۳) ژبلیزنی کوپاروص ۲۰ لوت . ٤) کامیشنی دیربوا یکرمی لوت. ۵، گورکی گراناتوی دیربوا ۱۲ لوت. بونلرنڭ مجموعنڭ اوستینه بر چیلاك صوصالوب بر طوقتاوسز بوتاغاننڭ صوگنده ینه ایکی لوت صافلانغان پوتاش صالنور. صوگره قارانی سوزکچ آرقلی سوزوب صاوتلرغه طوتمیلور. هر صاوتغه بش تامچی کریه زوت قوشیلور. صوگره صاوتلرنڭ آغزلرینی یخشی طقمق ایله قارا یاصاماق اشی تمام اولور. اوشبو طریقه یاصالمش قارالر بیك چدامل هم یخشی اولادر.

مهم اختراع

پارامونف اسمنده بر کشی یوك یورتمك ایچون مخصوص بر ماشینا اختراع ایتمش. بوکا جیگلمش آت قوم اوستنده بیله ایکی یوز پود قدر یوکنی طارتورغه قادر اوله چقدر. شونڭ ایله برابر بو ماشینا هر کم آلوراق درجه ده آرزان اوله چقدر. کیله چك جای ده قزانده اولا چق ولایت وبستافکه سینه بو ماشینا قویله چقدر.

«یولدز.»

قریه معیشتی

قریه معیشتی ایچون برنچی لازم اولغان نرسه یرلردن کوبراك محصول چغارمق یعنی ایگونلرنی یردن کوبراك چغه طورغان ایتمك اولدقینی مقدمه ده یازمش ایدك. بو بابده کرك حکومت اولسون، کرك زیمستوالر اولسون بیك اجتهاد ایدهلر . خلقغه ایگون ساچمق اصولینی اوگراتمك ایچون هر اویازده مخصوص آغر انوملر طوتالر، هر برده « اوپطنی استانسه»، «اوپطنی پولا» « اوپطنی خازا یستوا » اسمنده هم « پکازاتلنی پول » « پکازاتلنی خازا یستوا » اسملرنده تورلی تورلی تجربه اورنلری آچوب، آنده هر تورلی ایگونلرنی یاکا اصوللر ایله ساچوب اطرافغه کورساتهلر؛ باروب کوررگه ایرنمگان کشیلر بونلردن کوب فائده آلالر.

لکن هر کم گه معلومدر که: زراعت اشلرینی آلغه یبارمك ایچون مطلقا آقچه لازمدر. مثلا: یخشی تسمید ایدلگان ایگوننڭ ایکی الوش آرتوق اولاچقینی هر کم بلهدر. لکن کوب یرده تسمید ایدر ایچون تیرس طابولمیدر. طابلسهده بر اوستینه تاشیتمق ایچون آقچه کرگهدر. اوشانداق سویاك کولی یا که فاسفوریت ایله تسمید ایتمك ایچون ینه آقچه کرکدر. قریه خلقی کوب وقت بو کبی اشلرگه آقچه طابا آلمادقلرندن طوقتالوب قالالر: صوگره سویاك کولی وفاسفوریت

کبیلرنی قریه‌لرده‌نچوك طابارغه کرك؟

بو مسئله آوروپاده کوبدن حل ایدلمش ایسه‌ده بزم روسیه‌ده کوبدن دگل‌گنه حل ایدلدی. آوروپاده هر قریه خلقی اتفاق ایدوب اوزلرینه حاجت نرسه‌لرنی برگه‌لشوب آلدان حاضرلاب قویالر. آنلرغه آقچه کرك اولسه اسبریغاتللی قاصه‌لردن هر وقت آقچه ویریله‌در. آنده خلق یراشلرینی آغرا نوملرنك کبك‌اشلری ایله اشلیلر. شونك ایچون آنلرغه آقچه ویرمك خوفلی اش دگلدر. زیره ایگونلری یخشی چقغاچ ایگون اشلرینی یخشرطورغه آلغان آقچه‌لرینی بیك یگللك ایله تولیلر. آنلر بزقدرینی بلمگان نرسه‌لرنگده قدرینی بله‌لر. هر یل روسیه‌گه کلوب پودینی اون تین ویکرمی تین‌دن آلوب اوزلرینه کرك قدر سویاکلر آلوب کیده‌لر. هر نرسه لرینی شول طریقه آلدان حاضرلاب قویالر.

۱۸۹۵ نچی سنه‌دن باشلاب بزم روسیه‌ده‌ده قریه خلقینه بولشوق ایچون محتاج وقتلرنده بورچغه آقچه ویروب طورمق ایچون مخصوص شرکتلر وجودکه کلدی. بو شرکتلر بزم مسلمانلر آراسنده « واق بورچ شرکتلری » دیب مشهوردر.

بو شرکتلر بیك تیز آراده روسیه نك هر یرنده آچلدیلر، هر یرده قریه خلقلرینه هم هنرچیلرگه معیشت اشلرینی یولغه صالمق ایچون یخشی یاردمده بولنه‌لر.

بونلر آرقلی معیشت اشلرینی یخشی توزاتمك ممکندر، فقط بونلردن فائده‌لنه بلمك لازمدر. کوب کشی بونلردن آلغان آقچه‌لرینی اورنسز صرف ایدوب باری بورچلی‌غنه بولوب قالالر ایمش. بو اش البته مناسب دگلدر. بویله کشیلرگه آقچه ویرماسکه شرکتنك اداره‌سی حقلیدر.

واق بورچ شرکتلرینك نه اولدقینی یخشی بلمك تلاگان کشیلرگه بو کونلرده نشر ایدلمش کبیر بکر افندینك رساله‌سینی اوقملرینی توصیه ایده‌مز. قزانده ناشرنك اولسه کرك.

بویله شرکتلر بورچغه آقچه‌نی البته فائض ایله ویره چکلردر. بو فائضلرنی تولابده اوزینه فائده قالدارا آلمغان کشیلر بورچغه کرمازکه تیوشدر. زیره بو شرکتلر قریه خلقینك ضررینه دگل بلکه فائده‌سینه دیه آچیلمش شرکتلر در. آندن ضررلنمق معقول اش دگلدر. فائض ویرمك نك جوازی حقنده فتوی ایسه «معلومات» مجله‌سینه عائددر.

زراعت

قوریلق ایله کوراشمك

یاز باشنده یرگه صولرنی کوبراك ـشـروب قالیق ایچون آنی کوزدن یومشارتوب قالدرمق لازم اولدیقی ۲نچی نومرو «اقتصاد»ده بیان ایدلمش ایدی.

ایندی شول صولرنی جاینك قزووقتلرنده یرده صاقلامق هم ممکن اولسه آرتدرمق لازمدر. بو بابده یرنی اشلامك «سورمك» اصولینك کوب دخلی واردر.

برنی اوچ تورلی اشلمك ممکندر. بری یرنی صوقالاب، یومشارتوب مامقلندرمقدر. یعنی اجزالر آراسنده اصلا توتاشلق قالدرماینچه پراشوك حالینه کتورمکدر. ایکنچیسی برنی زورزور کیسا کلرگه آیروب تاشلامقدر. بو وقت طبیعی کیسا کلرنك اجزالری بربرینه توتاش اولادر. اوچونچیسی برنی اواق اواق قومیقلرغه واندرمقدر. بو وقتده قومیقلرنك اجزالری بربرینه توتاش اولدیقی کبی قومیقلر اوزلری بربرلرندن آیرم یاتادر. بو اوچ طریقنك قایسی یخشی اولدقینی بلمك ایچون الك اول بر اشلمك نه دن عبارت اولدقینی وآنی نه مقصدلر ایچون اشلمك لازم اولدقینی بلمك لازمدر

یرنی اشلمك برنك اجزالری آراسنده اولغان ترتیبنی اوزگارتوب نباتات اوسمك ایچون الك مناسب بر حالتکه کتورمکدن عبارتدر. بوندن مقصد ایسه ایکی شیدر. برنچیسی یغمور صولرینك یرآستینه سکمکینی ممکن قدر یگللاشدرمکدر. معلومدرکه، هیچ اشلانگان یر اوستنك یغمور صولری بارده چیتکه اوی صو یرلرگه آغوب بتهدر. ایکنچیسی یرنك اجزالری آراسنده اولغان «ژالوسنت» قانوننی بوزوب یرده اولغان صولرنك هواغه ایلانوب اوچمقلرینه مانع اولمقدر. حکمت طبیعیه اوقغان کشیلرگه معلومدرکه، اجسامده ژالوسنت اسمنده بر قوت واردر. اچی قوش نازك بر صالامنی آلوب بر باشینی چنایاقده اولان صوغه تغوب ایکنچی باشندن آزغنه بر صوروب صوگره صالامنی شول کوینچه ایکنچی باشینی یرکه توبان تابا قویوب قالدرلسه چنایاقده اولغان صو بارچهسی صالام آرقلی صارقوب بتادر. صونك بویله صارقوب بتمکی نازك صالامده اولغان «ژالوسنت» قانونینه بناً در. ایشته اوشبو قانون یرنك اجزالری آراسنده ده واردر. اجزالر بربری ایله توتاش یاتسهلر آرالرنده اولغان بوشلقلر

آرقلی صونی برندن برینه اوزاتالار . اوشبو طریقه توبداکی صوار اوستکه چغوب قویاش حرارتی ایله قزدقده پارغه ایلانوب هواغه اوچالار. ایشته یرنگ کیبمکی بوندن عبارتدر. برنه قدر طغز هم قاطی اولسه ژالوسنت قوتلی اولادر.

ایشته یرنی صوقالاب یومشارتمق اوشبو ژالوسنت قوتینی ضعیفلاندرمك وبونگ ایله برابر یغمور صولرینگ برگه سگمکینی یگللشدرمك ایچوندر .

اگر یرصوقالانوب آرتق یومشار تولسه یعنی مامقلاندرلسه بو ایکی مقصد ایکسی ده حاصل اولمیدر . زیره بوندی یرلر اوستوندن بر کره یغمور اوزسه بو یرلرنگ اوستی قاطی بر قابوق ایله قابلانوب یاڭادن قاطوب کیته در . بو وقت آڭا یغمور صولرینگ سگمکی قیون اولدیقی کبی اوزنده اولغان صولرده «والوسنت قوتی» یاڭادن کوچایدیکی ایچون نیز اوستکه تارتیلوب هوا اولوب اوچوب بته در .

یغمور آرتوندن بویله یرلرنگ قاطوب کیتمکلرینه سبب نه اولدقینی دوشنمك ایچون برآز یرنگ ترکیبندن بحث ایده لم : برده یرنگ اجزالرینی بربرینه یابشدروچی ایکی ماده واردر. بونلرنگ بری بالچقدر. لکن کیرپچ یاساو ایچون استعمال ایدلگان بالقولر کبی قوم ایله قاطش بالچق دگلدر. بلکه «فغفور» یعنی چنایاق یاصامق ایچون استعمال ایدلگان بالچق کبی خالص بالچقدر . بویله بالچقنی آلوب ایزوب صوغه بوتالسه سوت توسنده آق بر ماده حاصل اولادر . بو ماده اوزرینه میکراسقوب «خرده بین» ایله قارالسه ده آنده اجزالر کورلمیدر. اگر بوماده شول کوینچه قالدرلسه ایکی یل قدر طورسه‌ده اصلا طنمیدر . دیمك خالص بالچق صوده توبکه اوطرمیدر.

اگر شول ماده اوزرینه آزغنه عادی طوز صالونسه شول ساعت بالچق دوشقنلانوب توبکه اوطورادر. صو ایسه صاف وپاك اولوب قالادر.

ایکنچی ماده یرده نباتاتنگ چریمکندن حاصل اولغان چرکلرنگ بعض جزءلریدر. قاراطوپراقده بالچق ایله چریك هر ایکیسی واردر. شونك ایچون قاراطوپراقنگ اجزالری بر بریله یابشوب قومیقلانورغه حاضر طورادر.

بالچق ایله چریکلر هر ایکیسی یرنك اجزالری آراسینی یابشدروب «سیمنت» کبی اش کوره‌در. لکن ایکیسینك آراسنده برآز فرق واردر: بر مقدار بالچق ایله قوم آلوب چلانساق بونلردن بر قومیق حاصل اولادر . کیبدرساك طاش اولوب قاطادر، صوڭره یاڭادن چلانسه‌ده قاطیلقینی یوغالتمیدر. دیمك چلانمق ایله بالچقنك یابشدرمقی

قوتی بتمیدر. اما چرکلر ایسه باشقه‌چه در. چرکلر چلانغان وقتلرنده بالچققه قارانغانده اون الوش آرتوق قوتلی یابشدرادر، لکن کیبکاچ قوتی فقط یاکادان چلانغانچه غه قدرگنه قالادر. یاکادن چلانسه اجزالر آراسنده یابشدرمق قوتی بتوب اجزالر توزیلوب توشه‌لر. بونلردن یاکادن قومیقلر یاصاماق مطلوب اولسه آنی یوش حالنده بر نچه وقتغه قدر قالدرمق لازم اولادر. شول وقتلر ایچنده یاکا چرکلر حاصل اولوب آندن یاکا ماده‌لر حاصل اولادر. بو ماده‌لر کیبکان مدتلرنده یاکادن یابشدرمق قوتینی حائزلردر.

چرکلر چلانمقدن اوز قوتلرینی یوغالتدقلری کبی اگر بالچق ایل قاطش اولسه‌لر بالچقنڭ قوتینی‌ده یوغالتالار.

ایشته صوقالاغان وقتده قارا طوپراقنڭ ایری کیساکلرگه ایلانمکی قارا طوپراقده بو ایکی ماده‌نڭ اولدیغی ایچوندر. صوڭره آزغنه یغمور اوتمکی ایله بو کیساکلرنڭ اوالوب توشمکلری چلانمق سببلی چرکلرنڭ یابشدرمق قوتلرینی غائب ایدکلرندندر زیره یغمور صوی کیساکلرده اولغان بالچقلرنی یووب توبان آغزادر. بو وقت کیساکلرده اولان اجزالرنی بربرلرینه یابشدرمق ایچون ماده قالمیدرده آنلر اوالوب توزیلوب توشالار.

اوشبو توزیلوب توشکان اجزالر یرنڭ اوستونده بر قابق تشکیل ایده‌در. بوقابقنڭ اجزالری آراسنده یابشده ارتباط اولماسه‌ده بر آز کیبکاننڭ صوڭنده ارتباط حاصل اولوب بر بیك طازا قاطوب کیته‌در. بونك سببی ایسه کیبکانده یرنك آستوندن توزلی صولر اوستکه تارتیلوب یغمور صوی ایله کیساکلردن آقغان بالچقلارغه اوچراب دوشقنلاندرب آنی صودن آیرمقی وبونڭ ایله اجزالر آراسینی یابشدررغه ماده حاصل ایتمکیدر.

یغمور صوی نوسزدره برده اولغان صو توزلی اولادر. بناءً علیه قابقده اولغان بالچقلر بوصو ایله آیریلوب اجزالر آراسینی بیك نق یابشدرادر. ایشته ماهقلاندرلغان یرنك یغموردن صوڭ بیك تیز قاطوب کیتماکینه سبب اوشبودر. کلام مقصدکه: یرنی اشلاگان وقتده یالگز کیساکلرگه آیرتدرمق ایله کفایه‌لنمك بنه مذکور ایکی مقصدنی افاده ایتمیدر. زیره یغمور صوی کیساکلر آراسینه بیك تیز کینسه‌ده کیساکلرنڭ اوزلرینی یخشی چلانمیدر. صوڭره یرنڭ اوزنده اولغان صولر هواغه اوچقانده کیساکلرنڭ هر طرفلرندن چقوب اوچالار، بونڭ ایله برابر آستونداغی قاطلاودن هم چغالار. شونڭ ایچون بویله اشلانگان بر آرتق کیبوچان اوله‌در.

یرنی اشلمکده اڭ فائده‌لی طریق آنی صوقالاب اواق اواق قومیقلرغه

واندرمقدر. بونڭ ایچون یرنی یغموردن صوڭ بروبرشوك قدر کیبکاچ صوقالاب‌بیرمك كافیدر. بو وقت قومیقلر آستقی قاطلاولردن آیرم یاتقانلری ایچون آرالرنده ڤالوسنت قانونی ضعیفلانادر، هم آستینی تیگز قابلاب آنکا قویاشنڭ‌وجیل‌نڭ‌تأثیرندن مانع اولادر. بو وقت یرنڭ اوستی بر ڤیرشوك قدر کیبوب کیتسه ده آستی دم یاتادر. گویا، صالام ایله قابلاب یاتقرغان بر کبی اولادر. ایشنه بر اشلمك طوغرو سنده فن زراعتنڭ اثبات ایتدیکی بودر. بوکا قاراغانده قاطی یاصولرنی کوزدن صوقالاب قالدرمق هم جایگه چقغاچ بر کیبوب یغمورلر بر کره اوزغاننڭ صو گنده یومشارته طورمق لازمدر. اجتهاد سز البته هیچ شیده اولمیدر.

کلیڤیر ساچمق اصولی

ڤولنلر آراسندەساچمق ایچون اڭ یخشیسی قزل کلیڤردر. بونڭ اورلقینی زیمستوالردن آلمق ممکندر. روسیەده بونی ساچمق زور ایمینیەلرده بیك مشهوردر. هر کم گه بونی ساچوب تجربه ایدوب کورر گه یاریدر. کلیڤرنی اوز آتینه آیرم بر یرگه ساچمق یخشی اولسه ده عادتده آنی آرش آراسینه یا که صولی آراسینه ساچالار. ایگون اور لغانچەغه قدر کلیور اوسسه ده نچار اوسه در. ایگوننی اوروب آلغاچ کلیور ایرکونلاب اوسوب کیتەدر. کلیور بر ساچو ایله ایکی اوچ یل رەتدن اوسادر. اول یلده چابارلق درجەگه ایرشمیدر. لکن ایکنچی یلنده ایکی مرتبه چابارغه ممکن اولادر. بزم روسیه ده کلیڤرنی کوبراك آرش آراسینەساچالار. کلیور ساچلگان یرگه صوگندن هرتورلی‌ایگون ساچمق ممکندر. کلیور یرنی بیك‌یخشی یاکارتوب قالدرادر. مگر کلیوردن صوڭ ینه کلیڤر ساچمق یارامیدر.

بو ڤولن ساچیلەچق یرنی تیرانراك سورمك تیوشدر. عادتده ٤ - ٥ ویرشوك تیرانلکنده سورالار. آرش آراسینه ساچقانده یاز کونی اوجم آراسینه ساچیلەدر. بونڭ ایچون اوجم آراسنی بوزمق لازم دگلدر. فقط قار کیتکاچ ممکن قدر ایرته رك ساچارگه تیوشلی. شول وقتده قار صولری ایله یرگه‌آغوب اورلوقلر اوز آلدینه یر آستینه کو میلر. بو اورلوقلر یارنی ویرشوك چاماسنده کومیلورگه تیوش. آرتوق تیران کوملسه یخشی کیلشوب بولمیدر. بر دیساتینەگه ۳۵ قداقدن باشلاب بر پوطغه قدر ساچالار.

کلیورنڭ آرتوق تربیەسی‌یوقدر. فقط بعض یرلرده ایکنچی‌یلنده «گیپس» صوی‌ایله صوغارالار. بونڭ فائدەسی پچاننی کوبراك چغارمقدر.

کلیؤر قربنه حیوانات بیرمکـده ممکندر. فقط اول بلنده تمام قوتلانوب بتماینچه طوروب یبارماسکه تیوشلی هم اول بلده صارق کتوی یبارماسکه تیوشلی زیره بونلر بیك توبدن قرقوب ایمگا توب قالدرالار.

کلیورنی صولی آراسینه ساچکانده صولی ایل بروقتده ارغتالر، شول بته‌در. کلیور دیساتینه‌دن دورت بوز پوطغه قدر پچان ویره‌در. آلطی یدی پوط اوراوق ویره‌در. پچانینی هر تورلی حیوان یخشی یاراتوب آشیدر. حیوانلرنك حقلرینی رعایه ایتمکنی واجب بلگان کشی‌گه بونی ساچمق لازمدر.

حیوانات آصـرابده آنلرنی قـارا بر اوستنده قالدروب جفا چیکدرگان ایچون مسئول اولمق ممکندر: افندیمز علیه السلام یوم‌معراجده برخاتوننك برماچی حقنده تموغده عذاب ایدلدیکنی کوردم، دیه روایت ایده در. شرع قاشنده حیوانلرنك حقی الوغ در. آنلرنی اچ قالدرغان وآنلره شفقتسزلك ایتکان ذاتلر مسئول اوله‌چقلردر.

فاسفوریت

فاسفوریت مخصوص بر تاش‌در. آنی اون یاصاب یرنی یاکارتماق ایچون استعمال ایده‌لر. فاسفوریتنی موقادیب صورالسه زیمسکی اصقلادلردن تابمق ممکندر. پودی ۱۱ تیندن ۲۷ تین گه قدر صاتیله در. بو اوننی یاصامق ایچون «رزان» شهرنده مخصوص بر اویشسنوا واردر.

فاسفوریت اونی بر دیساتینه گه اوطز پوددن آلتمش پودغه قدر استعمال ایدیلنه در. بونی تیرس ایله برگه استعمال ایدرگه ده یاریدر. فاسفوریت ایله یاکارتلمش یرلر بعض وقت ایکی الوش آرتق محصول ویره‌در. فاسفوریت یالگزی استعـمال ایدلدکده آنی یرگه سیبوب چغه‌لر، غالبـا بونی کوز کونی اوجم ساچار آلدنده یاکه قاطی صوقا آلدنده سیبه‌لر. هریرگه تیگز سیبولمك ایچون آکا اوچ الوش توپراق قوشوب یخشی بوتاغازنك صوکنده سیبه‌لر. صوکره یرنی صوقالاب یبره‌لر. اوشبونك ایـله اش تمام اولادر. تیرس یوق یرلرده فاسفوریت ایله یاکارتمق بیك مناسب اشدر.

قریه حاجتلری

اورماطه‌چیلق

اورماطه قورتی، «شمال قورتی»

«ایتالیا قورتی» «کیبر قورتی»، «مصر قورتی»، «یاپونیا قورتی»

اسملری ایله بیش صنفغه تقسیم ایدیله در. بونلر اوزلرینك توسلری وبعض بر حاصیتلری ایله بربرلرندن آیریله‌لر.

شمال قورتی قوگقورت توسلی، آز آیروچان اولوب بزم روسیه‌نك هر طرفنده اوچرامقده اولغان قورتدر. ایتالیا قورطی آچق توسلی، کچکنه، سانچمی طورغان، یواش، کوب آیروچان هم خدمتچان طرش بر قورت اولغانغه کوره کوب قورتچیلرنك نظر دقتلرینی اوزینه جلب ایتمش بر نسلدر. کیبر قورتی ایتالیا قورتی کبی کچکنه؛ لکن آندن ماتورراق هم اوصالراق بر قورتدر. بو قورت، توتوندن قورقماغانغه کوره، آنك تیکراسنده اش کورمك بیك چیتوندر. مصر قورتی بوگا قاراغانده اوصالراق هم آچقراق توسلی بر قورتدر. یاپونیا قورتی باشقه‌لردن فقط اوزینك ایری لکی ایله آیریله‌در. بو قورتنك خدمتچی صنفلری باشقه‌لرنك قورط آنالری قدر اولغ اولادر. بو قورت بوکونگه قدر آوروپاده آصرالوب تجربه ایدلدیکی یوقدر. الك زمانلرده بال قورتلری اورمانلرده آغاچ قوشلرینه اویالاب شونده بال جیغانلر. بو صوك عصرلرده ایسه بال قورتی ایچون تورلی نوع اومارطه یاشچکلری وجودکه چقدی.

قوتلرنك بر یرگه جیولوب عمر ایتکانلری بر ایل دیب آتالادر. هر «ایل» ایچنده آنا قورت، اشچی قورت، صوری قورت اسمنده اوچ تورلی قورت اولادر. اشچی قورتلر زور ایللرده آلتمش مك قدر اولوب باشقه‌لردن فقط کچکنه لکلری ایله آیوریله‌لر. کره‌ز یاصامق، بال جیومق، آزق حاضرلمك، کچك باللرینی آشاتمق کبی اشلر بارچه‌سی اوشبو اشچی قورتلر ذمه‌سنده‌در. بونلرنك اومارطه طشنداغی خدمتنی ایته آلماسلق درجه‌ده قوتسز اولغانلری فقط اچده‌گی خدمت ایله مشغول اوله‌لر. قارتراقلری ایسه یالگز طاشقه اوچالر. شونك ایچون بونلرنك خدمتلری بیك یخشی تقسیم ایدلمشدر، دیمك ممکندر. ایشته جناب تعالی‌نك قرآن کریمده بال قورتلرینی تخصیص ایدرك ذکر ایتمکی بونارده اولان بو کبی حاصیتلر ایچوندر.

چانچکی یالگز اشچی قورتلرده‌غنه اولادر. البته قورال آنلرغه کرك.

صوری قورتلر اشچی قورتلردن آز اولوب اوزلری جوانراق، زورراق، چانچکیسز، اشسز یاتا طورغان آنا قورطلردر. ایشته اشسز آشاب یاتا طورغان کشیلرگه صوری قورط دیمك بو کبی مناسبتلری ایچوندر.

آنا قورت بتون ایلده بر گنه اولادر. باشقه قورتلرغه قاراغانده زورراق، کچکنه باشلی، قسقه قاناتلی اولوب شول ایلنك پادشاهسی حساب ایدیله‌در. هر ایشده یورقه صالوب اومارطه اچنده ترتیب ونظامنی صاقلامقدن عبارتدر.

سانچکیسی اولسه ده آدمنی سانچهبدر . فقط باشقه آنالر ایله صرغشدهغنه استعمال ایتهدر .

بر ایلده ایکی آنـا اولسه حاضر صوغشوب بری برینی هلاك ایته در ، یاکه برسی اوزینه ایلنك بر قدرسینی ایارتوب آیریلوب چغادر .

آنا قورت اومارطهنك تاب اوطاسنده برده چقماینچه یاتادر. مگر یاش وقتنده صوری قورت ایله قوانشمق ایچون یاکه ایل آیورغان وقتده ایلگه مناسب اورن ازلهب تابمق ایچون گنه چغادر.

صوری قورت ایله قوانشماغان آنانك یمورقهلرندن یاری صوری قورتلارغنه طوغه در . صوری قورتنك بار کیرکیده یالگز آنـا قورت ایله قوانشمق ایچوندر . صوری قورتلـرنك کوب اولمقلرینك حکمتی ده، آنا - اومـارطه طشینه چغوب آنلرنی اوزاق ازلاب وقت اوتکاررگه حاجت قالماسون ایچوندر . آنالرنك احتیاجلری بتکاچ اشچی قورتلر صوری قورتلرنی اومارطه دن قوالاب چغارالر . انلرنك صوغش قورالی اولامه سانچکیلری اولمغانغه کوره آنلرنی طالاب اوترهلر؛ یاکه قاناتلرینی کیسوب کیسوب اوستراب چغاروب تاشلیلر . دیمك: انلرنك خدمتسز ، تیسز آشاب یاتمقلرینه راضی اولمایلر .

(آخری وار)

ف . نخری

سبزوات باغجهسی

سبزوات باغچه سی ایله شغللنـگان کشیلر ایچون بلمك لازم اولان عمومی قاعدهلر واردر. آنلـردن برنچیسی سبزوات ایچون نه کبی اورنلر یخشی اولدیغنی بلمکدر. سبزوات اوزلری تورلی تورلی اولدقلری ایچون آنلرنك یتشه طورغان اورنلربده تورلیچـه اولادر . مثلا: یوقاری - بیوك یرلر، چوگوندر بروکوا وکبسته ساچار ایچون یخشی دگلدر ؛ زیره یوقاری اورنلرده قزولق قوتلی اولدیقی ایچون آنده بو نرسهلر کیبهلر، قوریلالر هم یللرنك تاثیرندن بیك ضررلنهلر .

بویله یرلرنی تیران سورمك هم شمال طرفلرینه یرنی اویوب اوال یاصاب اوستینه آقانسیه کبی آغاچلر اوطرتمق طریقیله یخشیلاتمق ممکندر .

اوراق آلنور ایچون یاکه یمشاربنی ایرتهرك اولکورتمك ایچون ساچلگان سبزواتنی یوقاری اورنلرغه ساچـمك فائدهلیدر .

اویصو یرلر سبزوات ایچون یوقاری یرلرگه نسبة کوب فائدهلیدر . زیره اویصو یرلر لایقنچه یلی اولدیقی کبی یپلدن اشقه اولدیقی ایچون خوفسزدر .

یلغه تیراسنده اولغان اویصو یرلرده کبسته بیك اوکادر . اما قیار

آندی یرلرده چق آرتق تاءثیر ایتکانگه کوره قورتلی اولادر.

اگر یرچوقورلانوب، صو جیولوب یوشل‌نوب طورا طورغان اولسه آنی قناللر قازوب کیبدرمك ممکندر.

اورمان تیره‌سنداگی آلانلقلر سبزوات ایچون بیك یخشی اورنلاردن حساب ایدیلدر. آندی اورنلرده سبزوات یللردن هم قوریلقلردن ضررلنمیدر؛ هم ایرته اولکوره در.

بنا واغاطه یاکه آغاچلر کوله‌گه‌سنده اولغان یرلرگه صالات اوطرتورغه یاریدر. جنوب طرفینه تابا سوزه‌ك یرلر، بیك آرتق طاوچق اولماغانن چوکوندر، ماك هم آیباغار ساچار ایچون یخشی در. اما آندی یرلرگه قویاشنك تاثیری آرتغراق اولدیقی ایچون قبار هم قباق اوطرتمق تیوش دگلدر.

شمال طرفینه تابا سوزه‌کلکلر کبسته، کیشو، طورما وشالقان ساچار ایچون یخشی‌در. غرب طرفینه تابا سوزه‌کلکلر ایسه یرلرنك الڭ مقبولیدر. زیرا بویله یرلر کرك قدری قوری‌هم یلی‌اوله‌در. شرقدن‌ایسه طورغان قوری بیللرهم شمالدن کیله طورغان صالقون بیللر آنگا ضرر ایده آلمیدر.

سبزوات ساچلغان یرنك توپراقینه‌ده دقت ایتمك لازمدر. سبزوات ایچون الڭ فائده‌لی یر نباتاتنك‌چریمکندن حاصل اولغان قارا توپراقدر. قاره طوپراق یلی، یگل هم یومشاق اولوب اشلرگه اونگغای اوله‌در. لکن بالغزیخنه بیك تیز کیبه‌کانلکدن آنگا بر قدر قوم وبالچق قوشارغه‌کرکدر.

بالچقلی یرلرده سبزوات ایچون یخشی اوله‌در. مگر بالچقلی یرنی کرگنچه تربیه‌لب اشلمك هم تسمید ایدوب باقارتمق لازمدر. یوقسه اوز حالنچه قالدرغانده بالچقلی یر آغر هم صالقون‌اولوب کیبدکدن صوڭره‌قاتیلانه، اوطوره هم‌یاریل‌در. یازکونلرنده تیز کیبمیدر‌شونك ایچون بالچقلی یرگه قوم یاکه ایزویست قوشارغه هم تیرس ایله تسمید ایدوب یرنی تیران صوقالارغه حاجت توشه‌در.

قوملق یرلرگه بالعکس بالچق قوشارغه کرك اولادر. بر مربع سازین یرگه ۲۵ پود چاماسنده بالچق قوشمق لازمدر. قوملق یرگه بالچقنی کوزدن تاشوب قالدروب یاز کرنی آنی یرگه تیگز تاراتوب صوڭره آنی صوقالارغه کرك هم ممکن اولسه طورف ایله تسمید ایدوب اول جاینی‌ساچنی قالدررغه کرك. قوملق یردیب دورتدن اوچ الوشی‌قوم اولغان یرلرگه ایتوله‌در.

دورتدن اوچ الوشی ایزویست اولغان یرلرگه «ایزویستلی یر» دیب ایتوله‌در. ایزویستلی یر یرلر آراسنده الڭ صلاحیتسزیدر. بونده ایگون هم سبزوات اوسمیدر.

م. ع. شهابزاده.

ایسرکلکگه قارشی تدبیر

۲۱ نچی نویابرده مسکوده ایسرک لكگه قارشوویستفکا آچلدی ۱۹۰۹نچی یلنك برنچی سنتابرینه قدر دوام ایده‌چکدر. روسیه‌ده بو اش برنچی مرتبه‌در.

ویستافکه دورت قسم در. برنچی قسمنده ایسرتکچ نك انساننك صحتینه، اخلاقینه هم مالینك کیموکینه اولان تأثیرلری کورساتیله‌در. ۲ نچی قسم ده ایسرکلك ایله کوراشمك اصوللری و آڭا دوا ایتمك هم آپنوتمق طریقلری کورساتیله‌در. ۳ نچی قسمده‌ایسرکلکدن دوندرمك ایچون اولغان هر تورلی جمعیتلرنك اشلری کورساتیله‌در. ۴ نچی قسمده ایسرکلکنك هر تورلی ضررلری مجسم صورتده کورساتیله‌چکدر.

ایسرکلك قولدن نه قدر بایلقنك کیتمکینه سبب اولدقینی کورساتمك طوغروسنده بعض غزته‌لرده اوشبو حساب درج ایدلدی: کونینه اون تینلك ایسرتکچ اچکان کشی یلغه ۳۶ صوم ایللی تین اسراف ایده‌در. اگر بونی بانقه‌غه صالوب اوسترلسه بش یلده یوزتوقسان سکز صومغه، اوتز یلده ۱۹۰۸ صوم غه ایریشه‌در. دیمك کونینه اون تین اچکان کشی هر یل اوشبو قدر مالنی اسراف ایده‌در.

اگر بر کشی آینوب بر یل ایچنده اسراف ایده‌چك شول آقچه‌سینی بانقه‌غه صالوب اوتوز یلدن صوڭ آلسه مك توقز یوز سکز صوم آقچه آلادر. اگر کونینه ایللی تین اچکان کشی شولای‌ایتسه اوزینك قارتایغان کوننده الڭ محتاج وقتنده ۹،۵۳۷ صوم آقچه‌غه خواجه اولاچقدر. ایکی یلنك آقچه‌سنی صالغان کشی بو قدرنی ایکی قات، ۵ یلنك آقچه سنی صالغان کشی بو قدرینی بش قات مالك اوله‌چقدر. یعنی ٤٧،٦٨٥ صومغه مالک یخشی بو بای اولاچقدر.

ایسرکلك آرقاسنده عقلسز وکوچسز قالوب ضایع ایتکان کونلرینك بهالری بو حسابغه داخل دگلدر.

اوت قضاسی

کوب یرلرده قریه لرنك هلاك اولمقلرینه اوت قضاسی سبب اوله‌در. اوت قضاسینه دوچار اولغان کشیلر هیچ ترسه‌سز اولرق صحرا اوستنده آچ ویالانغاچ قالالر. بو کبی مسکینلرگه آز اولسه ده یاردم اولسون ایچون استراخاوانیه اصولی کشف ایدلمشدر. استراخاوانیه هر یرده مقبولدر. بونڭ جوازی ایله ابن عابدین حضرتلری فتوی ویرمشدر.

قرق سنه‌مقدم بزم روسیه‌ده دخی بو
صول قبول ایدلدی. کوب یرده زیمستوا
لر قریه یورطلرینی جبرا استراخاوات
ایتدره‌لر. بونك سببی‌ایسه کوب یرلرده
خلقغه استراخاوانیه اصولینك حقیقی فائده
سی معلوم اولمادیغیدر.

استراخاوانیه‌نك ایکی تورلی فائده‌سی
واردر. بری قارا کون ایچون آقچه حاضر
لمك، ایکنچی عبارت ایله دیدکده باشقه‌لرنك
اعانه‌لرینه اورتاقلاشورغه استحقاق کسب
ایتمکدر. ایکنچیسی قضا کورگان قرداشلر
ینك قضالرینه اورتاقلاشمق وآنلرنك ضرر
لرینك بر قسمینی کوتارمکدر. کرك
اخلاق جهتندن کرك اقتصاد جهتندن
اولسون بونك فائده‌لی بر اش اولدقنده
شبهه یوقدر.

۱۹۰۳ نچی سنه‌ده ایدلمش حساب
بوینچه روسیه‌ده زیمستوالی اولان ۳٤
گوبیرناده بر یل ایچنده اون ملیون قدر
یورت خواجه‌سی طرفندن زیمستوا اقاصه
لرینه ۱٦ ملیون صوم استراخاوانیه آقچه
سی ویرلمشدر. بو آقچه ایچنده شول سنه
ده اوت قضاسی کورگان کشیلرگه ۱۴
ملیون اعانه ویرلمشدر. دیمك شول یل
یانغان کشیلرنك ۱۴ ملیون صوملق ضرر
لرینی باشقه‌لر اوستینه تقسیم ایدیلوب
سیبلمشدر.

لکن یالگز بوبله اعانه‌لر برله گنه
قضا کورگان کشیلرنك معیشتلرینی تمام
توزاتمك ممکن دگلدر. شونك ایچون
زیمستوالر قریه‌لرده ممکن قدر اون
قضاسینی آزایتورغه تدبیرلر ازلیلر.

بعض زیمستوالر قریه‌لرنی یخشی
پلانلر ایله اوتورتوب اویلر آراسینه هم
اوراملرغه آغاچلر اوتورتمقنی معقول
کوره‌لر. بعضیلری اوی توباسینی صالام
ایله یابمق اصولینی چغارمقچی اولالر.
بونك ایچون زیمستوا اصقلادلرنده قالایلر
حاضرلاب قریه خلقینه آرزان بهاء ایله
بورچغه ویره‌لر. بو یل تیمر وقالای
بیك قیمتلانوب کیتکان ایچون کوب
زیمستوالر برگه قوشیلوب چیتدن آرزان
بها ایله قالایلر کتورمکچی اولالر.

بعض زیمستوالر قریه خلقینه پیچ
یخشی چغارورغه اوگراتمك ایچون مخصوص
قورصلر آچالار. کرك برلرگه مخصوص
پیچ چیلر یباروب اشلاتوب کورساتالر.
وبعضیلری آغاچ بنالر اورنسینه اوتغه
قارشی چدامل اویلر بناء ایتمك اصولینی
تابوب شوشی خلق آراسینه شهرت تابدر
مقچی اولالر. بونی بناء ایتکان کشیلرگه
بورچغه آقچه ویره‌لر. وهم‌وما قریه‌ده
کوچوب آیریلوب یالگز اوتوروغان کشیلر
گه کوچارگه یاردم ایته‌لر. اوتغه قارشی
ماشینالر وقوراللر آلورغه آقچه‌لر ویره
لر. بونلر بارچه‌سی اوتغه قارشو ایدلمش
تدبیرلردر.

زیمستوالر قرق یلدن بیرلی بو
بابده اجتهاد ایده‌لر. لکن اشلرینك کوب
ثمره‌لری کورینمدیکی یوقدر. بوده بونلرنی

آول خلقلری اوزلری تلاب، فائده سینه توشینوب اش قلمادقلری ایچوندر. قریه خلقی اوزلری اجتهاد ایتمسه لر. طبیعی بو بابده زیمستوالر بر شیده قیله آلمایه چقلردر.

اوت قضاسی کوبراك ایچکی روسیه ده کوبدر. اما سبریا طرفلرنده، قرغز وقزاق ایچلرنده اوشانداق ترکستان و بخارا طرفلرنده یوق حکمنده در. بناءً علیه بو تدبیرلرگه محتاج اولان طرفلر ایچکی روسیه طرفلریدر.

تدبیرلر هیچ وقت تقدیرنی بوزماز، دیورلر، بو درستدر. لکن صاقلانفان کشیلرنی صاقلامق ایله جناب تعالی نك عادتی جاریدر. اوز قولگز ایله اوزگزنی هلاکتکه صالماگز! دیه جناب تعالی بزلره امر بیورمشدر. بوڭا کوره بر درجه صاق اولمق هرکمگه لازمدر.

احوالات عمومیه

ترکیه. - ترکیه ده دورتنچی دیکابرده ملت مجلسی آچولدی. ملت مجلسینی آچمق ایچون سلطان حضرتلری اوزی، دورت اوغلی ایله وبشقه الوغ وزیرلری ایله ملت مجلسینه تشریف بیوردیلر.

منظره بیك تأثیرلی اولدی استانبول اورامlarنده خلق، عسکرهم شاکردلر صفلنوب طوروب سلطان حضرتلرینی «مرحبا» «چوق یاشا» طاوشلری ایله اوزدروب بیاردیلر. محکمه لر، بازارلر، مغازینلر هر قایسی بو کون یابق اولدیلر. یورتلر هر یرده ملی بایراقلر ایله زینتلنمش خلق هر قایوسی ملت مجلسی اطرافینه حرکت ایدیلر.

سلطان حضرتلری مجلسکه کروب پادشاه لرغه مخصوص دیوانغه اولطردی. مجلس مبعوثان ایله بر درجه سلاملشدقدن صوڭره سلطان حضرتلرینڭ سرکاتبی طرفندن خطبهٔ همایون اوقلدی. بو خطبه سنده سلطان حضرتلری مجلس مبعوثان نڭ آچلمقینه اوطز سنه مقدم ادارهٔ سنیه سینڭ صدور ایتدیکینی لکن خلق بختسی یتشمگانگه کوره آنی کیرو آلمافنی مناسب تابدقلرینی، بو کون خلقنڭ یتشدیکنی، ادارهٔ مشروطه ایله اش قیلورلق درجه گه کلدکلرینی بیان بیورمش.

سلطان حضرتلرینڭ ترکیه خلقی حقنده بویله شهادت ویرمکی ترك ملت نجیبه سی حقنده تورلیچه فکرلرگه میدان قالدرمیدر. بویله شهادتکه مستحق اولان ملت حقیقة بختیار ملتدر.

صوڭره سلطان حضرتلری قلچینه تایانوب قسقه بر نطق ایراد ایتمش. بونده ملت وکیللرینی اوزینڭ اطرافنده کورمك ایله بختیار اولدقینی سویلامش. صوڭره سلاملشدقدن صوڭره چیقوب «چوق یاشا!» طاوشلری آراسنده سرایغه یونالمش.

ملت مجلسی حاضرگه بیك تدبیرلی اش قیله‌در. اگر اوڭ، صولغه کوب آیرلماینچه جدیت ایله اش کورسه لر تیز وقتده ترکیه‌نی دول معظمه آرا سینه کرته چکلردر. محترم عثمانلی قرد شلرمزنی تبریك ایده‌مز.

ملت مجلسنده حاضرگه چاقلی صایلا نغان ۲۰٦ مبعوث دن ۱٦۱ اسی مسلماندر. مبعوثان مجلسینه رئیس اوله‌رق مشهور احمدرضابك و آنڭ معاونی اوله‌رق طلعت بك صایلانمشلردر. ملت مجلسینی تبریکلاب مك دن آرتوق تیلیغرام کلمشدر.

عثمانلی لر تجارتلرینی ترقی ایتدر مك بابنده اجتهاد ایده لر. عثمانلیلر ایله گیرمانیه نیمسلری آراسنده تجارت منا سبتلرینی آرتدرر ایچون بیرلین ده عثمانلی قلوبی تشکیل ایتلمشدر. عثمانلی ارمنلری آنگلیه ده مانچستر شهرنده کانتور آچمشلر. آنگلیه ایله ترکیه آرا سنده تجارت معامله‌لرینڭ آرتمقینه خدمت ایته چکلردر.

آفستریا — آفستریا بو سنه وهر سك نی اوزینه قوشقان کوندن بیرلی بیك خفا ایچنده قالدی. داخلی تنچسزلقلر باشلاندی. چه‌لر ایله نمسه لر آراسنده، ایتالیانلر ایله نمسه‌لر آراسنده، اصلاویانلر ایله نمسه‌لر آراسنده هر وقت نزاع اولوب طورادر. اختلالگه اونیویرسیتیت شاکرد لری ده قاطشمقده لر ایمش. حاضرگه بو اختلال آرتوق زور اولماسه ده بارا بارا کوچایمکی احتمالدر. نمسه‌لر قول آستلرینه اجنبیلرنی کوب کرتمك ایله الوغ ضرر ایده چکلردر. بو سنه وهر سك ده اختلال فکرینی باصدق ایچون وارمش عسکرلر یرلی خلق‌غه تورلی جبر وظلملر قلمقده لر ایمش. بونڭ ایله یرلی خلقنڭ کوڭللری آفستریادن صو ینوب عثمانلی طرفینه آوشه‌چقدر.

آفستریا دیپلوماتلری اشنی یخش اوستا یورتکانگه کوره بو اشنی بیك وقتلی اشلادیلر هم اشلرینی تمام ایدرگه بوکون موفقده اولورلر. لکن آخیری ونتیجه‌سی آفستریا - وینگریه‌نڭ اوزی ایچون آچی اوله‌چقدر.

مصر — مصرده وقتلی اوله‌رق اداره اشلرینه انگلیزلر قاطشسه‌لرده فی الحقیقه مصر ترکیه‌گه تابع بر حکومتدر. شونڭ ایچون مصر خدیوی جنابلرینڭ فرمانی بوینچه بتون مصر خلقی ترکیه مجلس مبعوثانی آچلغان کوننی بایرام ایتمشلردر. مصرده بر اونیویر سیتیت آچلدی. مسلمانلر بوندن کوب فائده‌لنه چکلردر.

افغان — افغانستان اوزینك داخلینی اصلاح ایله مشغولدر . افغانستان ایچنده تلیفون وتیلیغراف یورتمكچی اولالر . الوغ كلیه‌لر آچوب افغان خلقینی یخشی اوقوتمقچی اولالر .

افغان مملكتینك معارف ناظری دوقتور عبد الغنی افندی جنابلری هندستانده لاهور شهرینه واروب افغان دار الفنونلری ایچون لازم درس كتابلرینی انكلیز هم اوردو لسانلرندن افغان وفارسی لسانلرینه ترجمه ایتدرمكنی اوتنمشدر .

افغان خانی اولان حبیب الله خان بیك تدبیرلی بر خاندر . جناب تعالی مملكتینی اصلاح ایدرگه موفق ایتكای ایدی .

كریت — فرانسیه بیوك حكومتلرگه مراجعت ایدوب كریت آطه‌سینك یونانستانغه قوشلمقی مطلوب اولدقینی آڭلاتمشدر . بیوك حكومتلر بوڭا راضی اولسه‌لر ، اوز اقلامینچه ، كریتنك ده رسمی صورتده یونانستانغه قوشلمق احتمالی واردر . بونلر پارچه سی باڭا آچیلمش تركیه ملت مجلسینك اك اول باشلرینی ایلاندره‌چك مسئله‌لردر .

آمریقا — جنوبی آمریقاده ونه زوئلا جمهوریتی ایله آوروپاده اولان فلمنك آراسنده چققان اختلاف صلح ایله بتمك احتمالی واردر . رئیس جمهورلری اولان « قاسترو » نی اورنندن توشدرگانلر . یوقسه بو ایكی حكومت آراسنده محاربه اولمق احتمالی وار ایدی .

ایران — ایرانده حریت پرورلر تركیه‌نك مجلس مبعوثانینه تیلیغرام كوندروب ایراننك مشروطه‌نك قرارلنمقینه یاردمده اولمقلرینی اوتنمشلر ایكان . مجلس مبعوثان اكثریت ایله چیت حكومت اشلرینه قاتناشماسقه معقول كورمشلر . شولای اولسه‌ده ایران حریتچیلری تركیه ایلچی خانه سینه جیولوب شاه‌دن اداره‌ٔ مشروطه‌نی قایتارمقینی اوتنمكده‌لر ایمش .

روسیه — بو كونلرده دوما مجلسنده خارجیه وزیری ایزوولسكی جنابلری بالقان مسئله‌لری طوغروسنده حكومتنك طوندیغی یولینی بیان ایتدی . هر كم بو بیاننی دورت كوز ایله كوتمشلر ایدی.

ایزوولسكی جنابلرینك بیاننندن آڭلاشلدقینه كوره : بوسنه وهرسك ایچون روسیه آفستریا - وینگریه‌گه قارشو محاربه ایتمك احتمالی یوقدر . بلكه اشنك صلح ایله تمام ایدلمكینه اجتهاد ایدیله‌چكدر . كانفرینسیه جیولسه برلین تراقتاتینی یعنی عهد نامه‌سینی بوزغان حكومتلرگه فقط بر حكم مجلسی اوله‌چقدر .

حكومتنك بو فكری یخشیدر . اگر روسیه آفستریاگه قارشو محاربه آچسه گیرمانیه روسیه اوزرینه هجوم ایدرگه مجبور اوله‌چقدر . زیرا گرمانیا ایله

آفستریا متفقدرلر . صوکره گیرمانیه هجوم ایدرایسه، روسیه طرفندن میدان محاربه‌گه کرمك فرانسوزلرغه لازم اوله چقدر. یوقسه روسیه دوستلقندن آیریلوب کوب ضرر ایده‌چکلردر. زیرا یورچلر تیزلکده آنلرغه قایتمایه‌چقدر. بو وقت محاربه بیك زور اولوب روسیه خلقینه کوب آغرلقلر کیتره‌چکدر. بونك مقابلنده ایسه روسیه آفستریادن هیچ نرسه قازانمیه‌چقدر، ایشته شول جهتلردن باقدقده بزم ایچون مسئله‌نك صلح ایله حل ایدلمکی مناسبدر.

صوکره ایزۋولسکی جنابلری بالقان حکومتلری اوز آرا برلشوب صوکره عثمانلی ایله اتفاق یاصامقلرینی موافق کوره‌در. بوده مسلمانلرنك مرادیدر. مسلمان فراقسیه‌سی اعضالرندن صدرالدین افندی مقصودف جنابلری، خارجیه ناظرینك نطقینه قارشو جواب ویردکده: روسیه ایچون مسلمانلردن خوف اولندیقینی، روسیه ایله ترکیه آراسنده اتفاق اولمق عموما مسلمانلرنك مطلوبی اولدقینی بیان بیوردی. دومانك اکثریتی مقصودف جنابلرینك نطقنی ایکی مرتبه قول چابوب آلقشلادیلر. دیمك، دوما اکثریتی‌ده بونی معقول کوره‌لر؛ مسلمان فراقسیه‌سی‌نك چنلاب اشکه باشلادقینی اوشبو نطق یخشی اثبات ایته‌در. محترم وکیللرمزگه مسلمانلرغه ایدلش افترالرنی دوما منبرندن رد ایدرگه موفق اولدقلری ایچون مخصوص تشکر ایدر.

قافقاز — قافقازده‌ٔ داغستان مسلمانلری برله‌شوب ٢٤ قریه اسمندن دوما اعضاسی حیدرف جنابلرینه شکایت نامه یبرگانلر. اوزلرینك بکلرینك معامله‌لرندن زارلانالار. یرلرینك یخشیلرینی بکلری طارتوب آلوب بتورمشلر ایمش. قافقازده یرلر قصانلانامقده‌در. اول طرفلرده قوی آصرامق فوق‌العاده بر ترقی ایله ترقیده ایدی؛ بو کون اول طرفلرده قوی یورتمك ایچون یرلر قالماغانغه کوره قوی آصراغوچیلر سبریاغه کوچارگه مجبور اولالر.

قریم - قریم اداره‌ٔ روحانیه‌سی مکتبلرینی اصلاح ایله مشغولدر. مکتبلرنی بارچه‌سینی بر پروغرام آستینه آلمقچی اولالر. ذاتا قانون بوینچه قریمده مکتب ومدرسه‌لر قریم اداره‌ٔ روحانیه‌سینك نظارتنده حساب ایدیلدر. قریمده رشدیه مکتبلرگه معارف نظارتی آستینه کرمکنی تکلیف ایتدکلرینی محترم ترجمان نقل ایده‌در.

قریم مفتیسندن سلطان حضرتلری قریمده متوطن اهالیٔ اسلامیه‌نك رفاه حاللری وسعادتلری نه یولده، شریعت غرای احمدیه کماکان جاریمیدر؟ دیه استفسار ایتمشدر.

ناشر ومحرری: محمدفاتح مرتضین.

Типо-лит. Т-ва Каримовъ, Хусаиновъ и К°. Оренбургъ. «کریموف، حسینوف وشرکاسی» نك مطبعه‌سی اورنبورغده.